

1982/83:102

Fredagen den 18 mars

Kl. 09.00.

1 § Kompletteringsval till krigsdelegationen, lönelegationen och Nordiska rådet

Anf. 1 TALMANNEN:

Socialdemokratiska riksdagsgruppen har som ny ledamot i riksdagens krigsdelegation efter Åke Wictorsson anmält Håkan Strömberg.

Moderata samlingspartiets partigrupp har som ny ledamot i riksdagens krigsdelegation efter Britt Mogård anmält Ingrid Sundberg, som ny ledamot i riksdagens lönelegation efter Tage Adolfsson anmält Margit Gennser och som ny suppleant i Nordiska rådet efter Tage Adolfsson anmält Siri Häggmark.

Talmannen förklarade valda till

ledamöter i riksdagens krigsdelegation

Håkan Strömberg (s)

Ingrid Sundberg (m)

ledamot i riksdagens lönelegation

Margit Gennser (m)

suppleant i Nordiska rådet

Siri Häggmark (m)

2 § Justerades protokollet för den 10 innevarande månad.

Fredagen den
18 mars 1983

*Om de mänskliga
rättigheterna i
Pakistan*

3 § Upplästes följande inkomna skrivelser:

Till riksdagen

Härmed avsäger jag mig uppdraget som ledamot i styrelsen för Stiftelsen
Riksbankens jubileumsfond.

Stockholm den 11 mars 1983

Linnea Hörlén

Till riksdagen

Härmed avsäger jag mig uppdraget som suppleant i styrelsen för Stiftelsen
Riksbankens jubileumsfond.

Stockholm den 11 mars 1983

Torkel Lindahl

Dessa avsägelser godkändes av kammaren.

**4 § Svar på fråga 1982/83:284 om de mänskliga rättigheterna i
Pakistan**

Anf. 2 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Eva Hjelmström har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta med anledning av terrorn i Pakistan och vilka åtgärder den svenska regeringen gör på det internationella planet för att söka bevaka de mänskliga rättigheterna i Pakistan.

Pakistan styrs sedan 1977 av landets militär med hjälp av undantagslagar.

Läget för de mänskliga rättigheterna i landet har bl. a. granskats av Amnesty International i en rapport publicerad i januari 1982. Rapporten påtalar en rad brott mot grundläggande rättigheter.

Militärregimen har sedan maktövertagandet successivt begränsat de civila domstolarnas jurisdiktionsrätt. Denna utveckling kulminerade i mars 1981 genom införandet av bestämmelser som i praktiken omöjliggör överklagande i civila domstolar av domar och beslut fattade av de militära domstolarna och myndigheterna. Härigenom undanrycktes en av grundpelarna för medborgarnas rättstrygghet.

Ingen behöver sväva i tvivelsmål om Sveriges uppfattning vad gäller brott mot mänskliga rättigheter. Den svenska regeringen fördömer sådana övergrepp varhelst de förekommer. Vår inställning i dessa frågor torde vara väl känd också för de pakistanska ledarna. Vi följer händelseutvecklingen i Pakistan mycket noga. Regeringen kommer även fortsättningsvis att hävda den svenska synen på mänskliga rättigheter såväl bilateralt som i andra internationella sammanhang.

Anf. 3 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga. Det har ju tagit rätt lång tid innan den besvarats. Anledningen till det är väl känd – det beror på att en svensk medborgare, Din Chaudry, har varit fångslad i

Pakistan, och för att inte försvåra hans möjligheter att återkomma till Sverige har vi skjutit upp svaret. Men svaret gör mig litet besviken. Jag tycker inte att det tillräckligt väl klargör hur Sveriges regering ser på förhållandena i Pakistan.

Utrikesministern hänvisar till rapporten från Amnesty International. Jag hade den frågan uppe redan med Ola Ullsten. I rapporten påvisas hur fackföreningsmänniskor, journalister och alla politiskt oppositionella mördas, torteras och kastas i fängelse, händerna huggs av dem – uppräknningen av ohyggligheterna i landet skulle kunna göras lång. Nu säger utrikesministern att ingen behöver sväva i tvivelsmål om Sveriges uppfattning vad gäller brott mot de mänskliga rättigheterna. Jag hade nog väntat mig ett klarare avståndstagande, för var Sverige står vet vi. Men hur Sverige förhåller sig till Pakistan sägs det mycket litet om i svaret.

När jag hade frågan uppe med Ola Ullsten diskuterade jag betydelsen av att Pakistan efter Sovjets intåg i Afghanistan har blivit något av USA:s polis i området – Reagan har kraftigt ökat stödet – men också av att Sverige har ett omfattande handelsutbyte med Pakistan. Bl. a. säljer Sverige flygplanet Safir till Pakistan, som av regimen används för att fortsätta förtrycket i landet. Jag är litet tveksam till om det inte är detta som ligger bakom att Sverige inte kraftigare tar avstånd från militärdiktaturen i dagens Pakistan.

Jag frågade vad Sverige gör internationellt. Jag anser inte att jag har fått ett svar på den frågan.

Anf. 4 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag har i mitt svar klargjort vilken inställning regeringen har till den brist på rättstrygghet och till den tortyr som enligt Amnesty Internationals rapporter förekommer. Det beskedet från regeringens sida har jag lämnat här i riksdagen. Det torde också bli noterat av de pakistanska myndigheterna. Det är det mest auktoritativa besked som vi kan ge.

Saken kan naturligtvis också diskuteras i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. I och för sig är det inte Sverige som för tillfället har medlemsplats där, men vi kan alltid framföra synpunkter till den nordiske delegaten, som nu kommer från Finland.

Anf. 5 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Att ta upp frågan i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna är verkligen det minsta man kan göra. Jag tycker att man kan ta upp ärendet i vidare sammanhang och i andra FN-sammanhang. Och man kan klarare påtala hur Sverige ser på de övergrepp som sker.

Som sagt tog sig dessa övergrepp senast uttryck i fängslandet av Chaudry. Orsaken till att han blev fängslad var helt enkelt att han i Sverige hade drivit oppositionspolitik mot juntan i Pakistan. Han hade tagit fasta på de rapporter som kommer från Amnesty International men också från andra håll om övergreppen mot de mänskliga rättigheterna.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om åtgärder med
anledning av upp-
gifterna om mas-
sakrer i Zimbabwe***5 § Svar på frågorna 1982/83:317 och 318 om åtgärder med anledning av uppgifterna om massakrer i Zimbabwe****Anf. 6** Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Pär Granstedt har frågat mig:

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit – eller avser att vidta – med anledning av uppgifterna om massakrer i Zimbabwe?

Margaretha af Ugglas har frågat mig:

Vilka åtgärder har utrikesministern vidtagit med anledning av rapporterna om terrorn mot civilbefolkningen i Matabeleland?

Vilka konsekvenser anser utrikesministern händelseutvecklingen i Zimbabwe bör få för det svenska biståndet i landet?

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Den senaste tidens tragiska och dramatiska händelser i Matabeleland har utförligt beskrivits i massmedia.

Eftersom det berörda området varit avstängt har det varit svårt att bilda sig en fullständig bild av händelseförloppet. Trots detta kommer vittnesmål om övergrepp från tillräckligt många och trovärdiga källor att de omöjligt kan nonchaleras.

Samtidigt som vi bestämt tar avstånd från begångna illgärningar måste vi också vara medvetna om motsättningarnas historiska, stammässiga och politiska rötter och den situation som rådde i området innan armén ingrep. Trots att det hittills varit svårt att konkret påvisa yttre inblandning råder samstämmighet bland utomstående bedömare om att Sydafrika bidragit till att öka motsättningarna, väl i överensstämmelse med sin destabiliseringspolitik.

Ett stabilt Zimbabwe är av största betydelse för den fortsatta frigörelseprocessen i södra Afrika. Därför har händelseutvecklingen varit särskilt oroande.

För svensk del har statsministern på ett tidigt stadium understrukit det tragiska i denna utveckling i Zimbabwe. Själv begagnade jag tillfället att vid mitt besök i New Delhi i förra veckan för Zimbabwes utrikesminister uttrycka vår oro över händelseutvecklingen. Jag underströk betydelsen av att Zimbabwes regering förhindrade eventuella övergrepp mot oskyldiga civila samt vikten av att få uppgifterna från frivilliga organisationer ordentligt undersökta. Sveriges ambassadör i Harare instruerades tidigt att ta upp frågan direkt med Zimbabwes regering.

Zimbabwes regering har förklarat att aktionen mot de s. k. dissidenterna varit nödvändig för att förhindra en spridning av laglösheten och upprorsförsöken i området. Den har även försäkrat att varje faktiskt fall av övergrepp mot befolkningen skall utredas.

Vad beträffar det svenska biståndet till Zimbabwe vill jag klargöra att regeringen står fast vid en sedan länge fastlagd svensk princip att biståndet måste ses i ett långsiktigt perspektiv och inte utnyttjas i påtryckningssyfte. Jag vill även erinra om SIDA:s styrelsebeslut förra veckan dels att avvakta ytterligare information för att kunna klargöra när förutsättningar föreligger

att genomföra ett nytt samarbetsprogram, dels att fullfölja redan ingångna åtaganden. Det är min förhoppning att sådan klarhet kan nås inom kort.

Anf. 7 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Tyvärr måste jag nog säga att jag tycker att det är litet väl överslätande i tonen.

De rapporter som vi har fått från Zimbabwe under senare tid är, lindrigt sagt, upprörande. De kommer från källor som vi inte har anledning att misstro, och de tyder på en systematisk terrorverksamhet, som utförs av reguljära regeringsstyrkor och riktas mot en minoritetsstam, Ndebelefolket, i Zimbabwe. Ord som folkmord har nämnts för att beskriva situationen.

Att mot denna bakgrund uttrycka de tendenser till nästan förståelse som skymtar i detta svar, när man hänvisar till historiska grunder, till eventuell, obevisad men möjlig sydafrikansk inblandning och till regeringsdeklarationer från Harare-regeringen, är litet anmärkningsvärt. Vårt fördömande av den här typen av övergrepp måste vara entydigt, och det måste vara lika starkt oavsett vilken relation vi traditionellt har till den regim som är ansvarig för övergreppen. Det är en mycket viktig princip.

Sedan gäller det frågan om svenskt agerande, om dessa händelser skall få konsekvenser för det svenska biståndet. Det är naturligtvis riktigt att vi i allmänhet inte skall använda biståndet som något slags utrikespolitiskt påtryckningsmedel, men frågan är naturligtvis vilka övergrepp från ett mottagarland som vi kan tolerera utan att det får konsekvenser för vårt samarbete med det landet. Vi har ett mycket intimt samarbete med Zimbabwe-regeringen, och det vore märkligt om det inte på något sätt kunde påverkas av vad som händer i Zimbabwe.

Självfallet måste vi alltid bedöma konsekvenserna för de fattiga människorna i Zimbabwe av vad vi gör med biståndet. Jag tycker att det finns anledning att frysa bistånd, t. ex. importstöd, i den här situationen. Det finns också anledning att klagöra för regeringen i Zimbabwe att den här typen av händelser mycket väl kan undergräva möjligheterna att vinna förståelse i Sverige för långsiktigt och omfattande bistånd till Zimbabwe.

Anf. 8 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Utrikesministerns svar präglas av samma svaghet i den svenska inställningen till utvecklingen i Zimbabwe som tidigare har redovisats. Varför har den svenska regeringen inte protesterat officiellt hos regeringen i Zimbabwe? Varför mäter man med olika mått när det gäller t. ex. utvecklingen i Centralamerika, Guatemala och händelseutvecklingen i Zimbabwe?

Vårt ansvar, herr talman, är faktiskt större när det gäller Zimbabwe. Vi har stött både Zanu och Zapu i befrielsekampen. Zimbabwe är ett av programländerna för svenskt bistånd. Borde inte Sverige söka bidra till att hejda det politiska förfallet i ett land vars självständighetskamp vi så länge stött?

Fredagen den
18 mars 1983

*Om åtgärder med
anledning av upp-
gifterna om mas-
saker i Zimbabwe*

Jag vill påstå att en tidig svensk protest kunde ha bidragit till att stoppa mördandet i Matabeleland. Andra försökte faktiskt, herr utrikesminister. Biskopen i Bulawayo skrev brev till Mugabe. Tolv enskilda organisationer har uppvakttat regeringen Mugabe. Vad Olof Palme gjorde var ett uttalande som i zimbabwisk press togs upp som ett stöd för regeringen Mugabe. I Assam i Indien har det också förekommit massaker under de senaste veckorna. Där försökte faktiskt regeringstrupperna hejda massakrerna. I Zimbabwe är det regeringstrupperna som har begått massakrerna.

Jag menar att en skarp officiell protest från Sverige är den reaktion som hade varit i linje med svensk utrikespolitik och svensk kamp för mänskliga fri- och rättigheter.

Anf. 9 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jag kan inte förstå hur man kan säga att vi tagit en överslätande attityd till händelserna i Zimbabwe. Jag kan inte heller förstå hur man kan säga att vi på officiell väg skulle göra mer än vad vi har gjort. Statsministern har gjort ett offentligt uttalande. Jag har tagit upp saken med Zimbabwes utrikesminister och precis klargjort vilka konsekvenserna kommer att bli för förståelsen för Zimbabwe i Sverige, om inte regeringen kraftigt ingriper för att förhindra ett upprepanande av våldet. Zimbabwes utrikesminister har förklarat att han avser att vidta åtgärder. Vår ambassad har tagit upp saken på officiell väg. SIDA har beslutat att bordlägga frågan om fortsatt stöd till Zimbabwe.

Inget annat land har reagerat på ett motsvarande sätt. Det säger samstämmiga uppgifter. Därför saknas det skäl att påstå att vår officiella reaktion inte varit tillräckligt kraftig.

När det sedan gäller frågan att vi skulle ha mätt med olika mått i förhållande till olika länder vill jag bestämt bestrida detta. Vi är angelägna om en positiv utveckling i Zimbabwe. Den s. k. försoningspolitiken som där förs är av stor betydelse. Inte desto mindre har vi med stort allvar framfört vår kritik mot och oro för vad som skett.

Anf. 10 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Utrikesministern kan inte förstå den kritik som bl. a. jag här riktat mot regeringens uttalande med anledning av vad som händer i Zimbabwe. Jag tycker inte att det är så förfärligt svårt att förstå den kritiken, för i det svar som vi fått sägs t. ex.:

”Samtidigt som vi bestämt tar avstånd från begångna illgärningar måste vi också vara medvetna om motsättningarnas historiska, stammässiga och politiska rötter och den situation som rådde i området innan armén ingrep.”

Vad är detta? Jo, det är praktiskt taget ord för ord ett uttryck för förståelse för händelseutvecklingen.

I svaret hänvisas till de misstankar som man i och för sig kan ha om att Sydafrika finns med någonstans i bakgrunden. Det är klart att Sydafrika utnyttjar situationen; något annat vore ju dumt. Men det kan ju inte tas som

något slags ursäkt.

I utrikesministerns svar talas det allmänt om terror och övergrepp, men det framgår inte av svaret att den svenska regeringen är medveten om att det faktiskt är den zimbabwiska regeringens egna trupper som utför övergreppen. Det finns inget klart fördömande av detta i utrikesministerns svar. Det finns alltså svagheter i den svenska regeringens sätt att hantera denna fråga, och det tycker jag är anmärkningsvärt.

Om utrikesministern har uttalat att det som nu händer i Zimbabwe kan få konsekvenser för de framtida relationerna mellan Sverige och Zimbabwe, tycker jag att det är bra. Det framgick inte av svaret att ett sådant uttalande har gjorts, och det är ett mycket värdefullt tillägg. Det måste vara helt klart, att när Sverige kämpar mot rasförtryck och folkförtryck av olika slag, så gäller den kampen sådant förtryck i alla dess former och även om det folk som förtrycker ett annat råkar ha samma hudfärg.

Anf. 11 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Nog är det märkligt att utrikesministern tar ordet försoningspolitik i sin mun efter de senaste veckornas händelser, där det ju faktiskt handlar om att antingen krossa en politisk motståndare med militära maktmedel eller att begå folkmord. Utrikesministern kan själv välja beskrivning. Jag tycker att det är sorgligt och beklagligt att Sverige inte har använt sina goda relationer med regeringen Mugabe för att försöka få ett stopp för dödandet, för att försöka få fram politiska samtal mellan de två rörelserna i Zimbabwe, vilka ju Sverige har stött i befrielsekampen.

Utrikesministern hänvisade till Olof Palmes uttalande. Olof Palmes uttalande slogs upp i Zimbabwe som stöd för regeringen Mugabes politik och aktioner. Det är väl knappast särskilt rekommendabelt.

De reaktioner från svensk sida som utrikesministern hänvisade till menar jag har varit utomordentligt svaga. Man har icke vågat avlämna någon officiell protest. Man har instruerat ambassadören i Harare att inofficiellt framföra sina synpunkter. Han togs inte emot av någon ledande företrädare för regeringen i Harare. Så småningom lär han ha fått träffa informationsministern. Av utrikesministerns svar kan jag sluta mig till att utrikesministern själv icke fick träffa Mugabe personligen i New Delhi.

Anf. 12 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Det är inte lätt att försvara sig när man här säger att vår reaktion borde vara kraftigare, då inget annat land har protesterat på det sätt som Sverige har gjort. Vi har tagit upp situationen i uttalanden från statsministern, från utrikesministern och från vår ambassadör i Zimbabwe. Denne har faktiskt talat med den tjänsteförrättande utrikesministern och med säkerhetsministern.

Här påstås också alldeles grundlöst att vi skulle ha en tolerant syn på brott som begås av regeringstrupper. I den mån sådana brott förekommer, så fördömer vi dem. Det är klargjort för vederbörande. Och de reaktioner som kommit från Sverige är tydligare än reaktionerna från något annat land.

*Om åtgärder med
anledning av upp-
gifterna om mas-
sakrer i Zimbabwe*

Längre borde vi inte ha gått. Att jag sedan har betonat att vi ser det som tragiskt att dessa motsättningar uppstått i ett land, som vi ställer så stora förhoppningar på, betyder inte att jag intar en överslätande attityd.

Anf. 13 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Om utrikesministern tycker att det är svårt att försvara sig och regeringen, så har jag all förståelse för det.

Det är inte antalet uttalanden eller hur många som uttalat sig som är det intressanta i den här frågan, utan det gäller innehåll i dessa uttalanden. Genomgående för alla uttalanden som kommit till min kännedom i alla fall är att de är förhållandevis mjuka i formuleringen. Man anför ständigt förmildrande omständigheter av olika slag. Det går igen i det här svaret – förmildrande omständigheter anförs också här. Några klara och entydiga fördömanden av den terror som regeringen i Zimbabwe alldeles uppenbart är ansvarig för och som riktar sig mot en minoritetsbefolkning i landet och dess politiska företrädare har inte kommit än, och det tycker jag är väldigt allvarligt med hänsyn till Sveriges intima samarbete med regeringen i Harare.

Att vi, enligt utrikesministern, är relativt ensamma om protesterna kan ju hänga samman med att det knappast finns i varje fall något västland som har ett lika intimt samarbete med Harare-regeringen som Sverige.

Anf. 14 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det förvånar mig något att utrikesministern kan vara så säker på att inget annat land har protesterat. Jag hoppas naturligtvis att han har fel. Men det kan ju vara så att andra länder har valt samma väg som Sverige och gjort s. k. inofficiella protester och framstötter samt fört samtal. Jag beklagar naturligtvis detta lika mycket som jag beklagar den svenska regeringens svaghet. Men jag kan inte riktigt förstå hur utrikesministern här inför kammaren kan veta hur andra länder har agerat, när de kan ha valt samma svaga linje som Sveriges regering.

Sedan skulle jag vilja ställa en principiell fråga till utrikesministern. Jag undrar om han ändå inte anser att vi har ett särskilt ansvar, då Zimbabwe är ett programland för Sveriges bistånd.

Anf. 15 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Jo, det har jag också framhållit i mitt interpellationssvar. Jag har även betonat att detta inte hindrar att vi vänder oss mot övergrepp här och att vi verkligen inte intar någon överslätande attityd.

Våra förbindelser med Zimbabwe bygger i stor utsträckning på bistånd. Men det går väl inte att påstå att ett land som Storbritannien inte alltjämt skulle ha mycket starka förbindelser med Zimbabwe, icke bara biståndsmässigt utan även kommersiellt.

Anf. 16 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det är ju riktigt som Margaretha af Ugglas sade: Vi vet mycket litet om vad Storbritannien kan ha sagt – om Storbritannien har begagnat sig av samma diskreta metoder som Sverige för att framföra sina synpunkter. Men vad som ju ger Sverige ett speciellt ansvar är att vi med en summa av 160 milj. kr. understöder regeringen i Harare och dess utvecklingsverksamhet.

Vi kommer inte ifrån att genom att vi på ett så pass substantiellt sätt bidrar till den statliga verksamheten i Zimbabwe har vi en speciell anledning att reagera, om den zimbabwiska regeringen blir ansvarig för övergrepp med de fruktansvärda och kusliga perspektiv som det här är fråga om. Därför har alltså Sverige ett speciellt ansvar, och vi tycker att Sverige har följt upp det ansvaret dåligt.

Anf. 17 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Till detta vill jag lägga att jag tycker att vårt ansvar sträcker sig också bakåt i tiden. Sverige var en av de största bidragsgivarna till båda dessa befrielseörelser, och Zimbabwe är nu ett programland för svenskt bistånd.

Jag menar att Sverige har ett ansvar att försöka stoppa det politiska förfallet i Zimbabwe.

I det avseendet är jag missnöjd med den reaktion som man gett uttryck för. Dessutom måste jag i det sammanhanget fråga utrikesministern: På vilket sätt avser utrikesministern att verka för att Zimbabwe icke övergår till att bli en socialistisk diktatur, en enpartistat, där det råder förtryck när det gäller de mänskliga rättigheterna?

Anf. 18 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Pär Granstedt använder beteckningen "diskreta metoder". Jag skulle vilja påstå att de orden i så fall fullkomligt har förlorat sin valör.

Om man med "diskreta metoder" betecknar en reaktion som innebär ett officiellt svar i riksdagen från regeringen, ett uttalande från statsministern till allmänheten, en anmälan av mig till vederbörande utrikesminister och en framställning från ambassaden, har den diskretionen en ovanlig innebörd.

Anf. 19 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Det svar vi nu fått här i riksdagen är välkommet, även om jag hade önskat att det hållits i en helt annan ton. I och för sig är svaret inte regeringens förtjänst, utan det är ju ett resultat av att oppositionen framställt frågor i ärendet.

Ett exempel på en diskret metod är en inofficiell kontakt från en ambassadörs sida. Anledningen till att kontakten skall vara inofficiell är just att man inte vill skapa alltför stor uppmärksamhet kring denna.

Tonen i statsministerns uttalande var, som redan framhållits här, sådan att uttalandet kunde utnyttjas av regeringen i Zimbabwe som ett bevis på

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

svenskt stöd för regeringen där. Men förmodligen var det tvärtom så, att uttalandet var avsett att utgöra kritik mot regeringen i Zimbabwe.

Att utrikesministern har talat med Zimbabwes utrikesminister har också framkommit här i dag, och det har inte vållat någon större offentlig uppståndelse.

Vad jag här har anfört är alltså exempel på enligt min mening ganska måttfulla och diskreta insatser som andra länder mycket väl kan ha gjort utan att det kommit till vår kännedom.

Anf. 20 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Slutligen konstaterar jag återigen att regeringen i detta fall, där vårt ansvar är så mycket större och där vittnesmålen om övergrepp är entydiga, icke har protesterat officiellt, icke gjort ett klart uttalande. Detta har även noterats i Sverige och framkallat många frågetecken. Man frågar sig varför regeringen har handlat på det sätt som skett. Fortfarande föreligger inte något svar på detta, herr utrikesminister!

Varför protesterar regeringen officiellt i vissa fall? Varför har man inte orkat med det i det här fallet? Vårt ansvar och våra möjligheter att påverka är ju i detta fall så mycket större.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellationerna 1982/83:69 och 92 om regeringens initiativ för att skapa en kärnvapenfri zon i Europa

Anf. 21 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Carl Bildt har i en interpellation den 14 februari ställt ett antal frågor om regeringens initiativ angående tillskapandet av en zon fri från s. k. slagfältskärnvapen i Europa.

Gunnel Jonäng har i en interpellation den 9 mars frågat om jag är beredd att medverka till att nedrustningsdelegationen får diskutera aktuella nedrustningsinitiativ innan de vidtas samt om regeringens handläggning av korridorinitiativet och konsekvenserna av denna.

Eftersom Carl Bildts och Gunnel Jonängs interpellationer gäller samma ämnesområde besvarar jag dem i ett sammanhang.

Herr talman! I regeringens utrikesdeklaration, som avlämnats denna vecka, återfinns en redovisning av såväl korridorinitiativets syfte och utformning som hittills inkomna svar från regeringar som tillfrågats av oss. I dessa delar är därmed Carl Bildts och Gunnel Jonängs frågor i allt väsentligt besvarade.

Jag skall därför här i huvudsak begränsa mig till frågorna om regeringens förberedelser inför initiativet den 8 december och om korridorarrangemangets geografiska och militära omfattning. Jag skall också kortfattat beröra frågan om nedrustningsdelegationens medverkan i diskussionen om aktuella nedrustningsfrågor.

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Herr talman! Som det konstaterades i utrikesdeklarationen innebär den svenska regeringens initiativ rörande en zon fri från s. k. slagfältskärnvapen att vi hos ett antal berörda regeringar sonderar inställningen till ett förslag som utformats av Palmekommissionen och som har vårt fulla stöd. Enligt vår mening skulle ett genomförande av förslaget vara ett viktigt bidrag i arbetet på att minska riskerna för kärnvapenkrig och kunna tjäna som en förtroendeskapande åtgärd med positiva effekter på förhandlingarna om kärnvapenedrustning. Vi har genom vårt initiativ önskat fästa de berörda staternas uppmärksamhet på ett redan utformat förslag och i vår not efterfrågat deras synpunkter och kommentarer. Härav följer att det inte funnits behov att i detta skede från regeringens sida genomföra några mer detaljerade analyser av de olika problem som skulle vara förknippade med förslagens praktiska genomförande. I den svenska noten anges f. ö. ett antal av de frågor som skulle behöva bli föremål för förhandlingar, däribland kontrollfrågorna.

Palmekommissionens förslag avser en korridor fri från s. k. slagfältskärnvapen, och bredden på zonen utgår framför allt från räckvidden på de kortdistansrobotar och det artilleri som tillsammans med bl. a. s. k. atomminor utgör de här aktuella typerna av kärnvapen. Inom korridoren skulle det inte få finnas några kärnladdningar för kortdistansrobotar eller artilleri eller några s. k. atomminor. Förbudet skulle också gälla anordningar för deras utplacering och alla förrådsanläggningar i vilka kärnladdningarna och atomminorna förvaras.

Som konstateras i den svenska noten får zonens exakta gränsdragning bli föremål för förhandlingar mellan berörda stater. Detta gäller såväl i Centraleuropa som beträffande utsträckningen av zonen i norr och söder. Sådana förhandlingar skulle komma att behandla också andra frågor rörande zonarrangemangets närmare innehåll.

Beträffande Gunnel Jonängs fråga om jag är beredd att medverka till en diskussion av aktuella nedrustningsinitiativ i nedrustningsdelegationen vill jag svara följande.

Regeringen fäster stor vikt vid de överläggningar om nedrustningsfrågor som regelbundet äger rum i nedrustningsdelegationen och har självfallet ett intresse av att delegationen informeras i all den utsträckning det är praktiskt och lämpligt.

Regeringen har fram till i dag erhållit 20 officiella skriftliga svar från de tillfrågade regeringarna. Under de närmaste veckorna kommer vi att redovisa innehållet i de inkomna svaren för de tillfrågade regeringarna. Samtidigt fortsätter vår utvärdering av de svar vi erhållit, och vi utgår ifrån att det skall bli möjligt att i härför avpassade former gå vidare med förslaget.

Anf. 22 CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag ber först att få tacka utrikesministern för svaret på min och Gunnel Jonängs olika interpellationer.

Med sin not av den 8 december 1983 har den svenska regeringen tagit ett

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

mycket betydelsefullt initiativ i en fråga som griper direkt in i några av de viktigaste och känsligaste av säkerhetsproblemen på vår delade kontinent. Det råder enligt min mening knappast någon tvekan om att detta är det i sak viktigaste utrikespolitiska initiativ på detta område som tagits av en svensk regering sedan Undénplanen i början av 1960-talet.

Kärnvapnen har under de snart fyra decennier som gått sedan världskrigets slut spelat en utomordentligt betydelsefull roll i det säkerhetspolitiska spelet i Europa. För västmakterna i allmänhet och för Förenta staterna i synnerhet var det naturligt att under slutet av 1940-talet och en betydande del av 1950-talet grunda sin säkerhetspolitik på den överlägsenhet som man då hade på kärnvapenområdet. När man i slutet av 1950-talet stod inför valet om man skulle möta den alldeles obestridliga konventionella överlägsenhet, som den till Öst- och Centraleuropa framgrupperade sovjetiska armén hade, med konventionella eller nukleära stridskrafter, valde man att sätta större lit till den nukleära än till den konventionella delen av sin försvarspolitik. Det var ett val, låt oss inte glömma det, som i mycket hög grad dikterades av en önskan att undvika de sociala och ekonomiska kostnader som en stark konventionell upprustning av ett Västeuropa som då fortfarande höll på att resa sig ur världskrigets ruiner hade inneburit. Kärnvapen var, och kärnvapen är tyvärr fortfarande, relativt sett ganska billiga vapen. Konventionella massarméer är däremot relativt sett ganska dyra vapen.

Under slutet av 1950-talet tillfördes de amerikanska stridskrafterna i Västeuropa verkliga minikärnvapen, avsedda för slagfältsanvändning på ett helt annat sätt än de minikärnvapen och slagfältskärnvapen som i dag debatteras. Ett mycket stort antal taktiska kärnladdningar tillverkades och tillfördes artilleripjäser, markraketer, taktiska stridsflygplan, minor och luftförsvarsrobotar, för att nu bara ta de viktigaste exemplen. Det var en mycket långt driven nuklearisering av den västliga försvarsstrategin som under denna period fick sitt genomslag i denna närmast besinningslösa överproduktion av taktiska kärnvapen.

Sedan dess har utvecklingen vänt, och även om det gått med ibland närmast obefintlig fart har tendensen till ett minskat beroende av denna mängd av taktiska kärnladdningar varit fullt tydlig under mycket lång tid. När Sovjetunionen byggde upp först sina medeldistansrobotstyrkor, riktade mot Europa, därefter sina strategiska första- och andraslagsstyrkor, riktade främst mot USA, och under 1970-talet dessutom på stor bredd satsade på sina taktiska kärnvapenstyrkor blev det gradvis alltmer uppenbart att det västliga kärnvapenberoendet höll på att bli en negativ snarare än en positiv faktor också i deras nödvändiga avskräckningspolitik. Följdenligt har vi under de senaste åren fått en direkt reduktion av kärnvapenarsenalerna i Västeuropa. För några år sedan drog amerikanerna bort 1 000 laddningar från Västeuropa – det var ungefär var sjunde kärnladdning som försvann vid det tillfället. Nu håller man på att ta bort vissa hela vapensystem. Det talas om atomminorna, om luftförsvarssystemet, och ytterligare system är föremål för en vittgående prövning inom ramen för NATO.

Debattens vågor går höga i Västeuropa och i USA om det kloka i att ha

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

kvar de taktiska kärnladdningar som man fortfarande har, och som man i någon utsträckning fortfarande anser sig vara beroende av. Inom NATO genomförs just nu en mycket omfattande och sannolikt också mycket känslig studie kring möjligheten att åstadkomma först en direkt halvering och därefter ytterligare reduktioner av de kärnvapenarsenaler som har blivit kvar efter den reducering med 1 000 laddningar som skedde för några år sedan. Detta går självfallet hand i hand med en strävan efter att ge de konventionella stridskrafterna en ökad roll när det gäller att avskräcka motståndarsidan från ett konventionellt anfall.

Jag tror personligen, herr talman, fullt och fast att detta är en lika nödvändig som naturlig utveckling: just därför att det i sammanhanget icke kommer att vara möjligt att upprätthålla trovärdigheten i en politik som säger sig vilja möta ett konventionellt angrepp med ett nukleärt helvetes-scenario.

Det är därför som jag också har varit mycket positiv till grunddragen i tanken på en korridor eller en zon – hur man nu formulerar det – fri från taktiska kärnvapen i Centraleuropa, som Palmekommissionen presenterade förra sommaren. Jag grundar inte detta främst på någon allmän moraliserande invändning mot kärnvapen, utan – och det tycker jag är viktigt att framhålla också som en styrka i förslaget – på ett försök till en ganska så nykter och rationell säkerhetspolitisk analys av vad saken verkligen gäller.

Jag såg då – och ser egentligen fortfarande – Palmekommissionens förslag som ett intressant och värdefullt inlägg i en högintressant intern debatt inom NATO om hur den framtida avskräcknings- och försvarspolitikerna skall se ut. Jag såg förslaget som en naturlig förlängning och kanske t. o. m. ett utflöde av de tankar som presenterats av personer som USA-senatorn Sam Nunn, den nuvarande västtyske försvarsministern Manfred Wörner och t. o. m. den nuvarande NATO-befälhavaren i Europa general Bernhard Rogers.

Sedan dess har, som utrikesministern känner till bättre än de flesta, åtskilligt vatten runnit under broarna i den här frågan. Av detta intressanta inlägg i en nödvändig och riktig intern västlig försvarsdebatt har blivit ett officiellt svenskt utrikespolitiskt initiativ – alldeles oavsett om det för dagen karakteriseras som en sondering eller som ett förslag.

Jag vill göra två randanmärkningar till regeringens beslut att förvandla Palmekommissionens framförhandlade formuleringar kring denna tanke till ett officiellt svenskt utrikespolitiskt initiativ.

Min första randanmärkning är att jag tror att vi i Sverige rent generellt skall iaktta en viss försiktighet när det gäller att lägga fram förslag som kan uppfattas som detaljerade synpunkter på hur andra länder skall ordna sin egen försvarspolitik. Vi skall förvisso icke vara förhindrade att göra det, men vi skall vara medvetna om att detta innebär risker – dels för att vi då tvingas ta ställning till följdförslag vad gäller dessa länders försvarsdispositioner, som vi kanske inte alls har något primärt intresse av att bli förknippade med, dels för att andra länder i andra lägen kan anse sig ha rätten att börja lägga detaljerade synpunkter på våra svenska försvarsdispositioner.

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Det är nog ganska få här i Sverige som har uppfattat detta förslag på det sätt som jag nu delvis beskrev det. Vi anser alla, och med betydande rätt, att frågan om kärnvapen i Europa automatiskt angår alla européer, men vi får samtidigt inte blunda för att den fråga vi rest av så gott som samtliga västtyska politiker uppfattas som en fråga som främst berör just västtysk säkerhets- och försvarspolitik. – Det är vår säkerhet det gäller, det är vi som lever med dessa hemiska vapen, det är vi som tar ansvaret för detta – detta är en vanlig och alls icke onaturlig kommentar, som man i dessa dagar får i Bonn över hela det politiska spektret.

Det är därför frågans hantering i denna del blivit olycklig. Den regering som mest direkt berörs av förslaget har getts bilden att allt regisserades utifrån syften som kanske inte främst var inriktade på att skapa förtroendefulla relationer till den. Jag tror inte heller – om jag får säga detta, herr utrikesminister – att de inlägg som vår blivande ambassadör i Bonn har gjort i denna debatt har gjort det lättare för honom att bidra till den process att bygga upp bättre, förtroendefulla förbindelser som nu blir en absolut nödvändighet både för att hantera denna fråga och för att hantera andra frågor i framtiden.

Min andra randanmärkning, herr talman, är att jag inte är övertygad om visheten i att göra detta förslag – denna riktiga tanke och idé – till föremål för formella förhandlingar mellan Förenta staterna och Sovjetunionen, eller mellan de bägge maktblocken, på det sätt som möjligen föresvävar den svenska regeringen. Jag fruktar att detta kommer att leda till att en åtgärd som är riktig och nödvändig och som ligger i tiden kommer att försvåras och fördröjas på ett sätt som kan vara betänkligt.

Detta beror på att det självfallet är utomordentligt mycket svårare att uppnå en formell överenskommelse mellan USA och Sovjetunionen om detta än det sannolikt är att uppnå en ensidig och riktig förändring av den västliga försvarspolitik.

Skälen till denna bedömning är flera. Ett är att Sovjetunionen självfallet kommer att utnyttja sådana förhandlingar till att ställa krav med helt andra syften än de som ligger till grund för det förslag som förhandlingarna egentligen skulle handla om. Det har vi redan sett en del exempel på under de veckor som gått, och det skulle vi i ett sådant läge få se ännu mycket mer av.

Ett andra skäl till den bedömningen, herr utrikesminister, är att sådana förhandlingar självfallet skulle leda till att man också från västsidan skulle resa en lång rad mycket komplicerade krav på Sovjetunionen i denna fråga, krav som Sovjet sannolikt skulle motsätta sig och som det hur som helst, enligt mitt sätt att se, sannolikt skulle vara av marginell säkerhetspolitisk betydelse att få förverkligade. Jag ser faktiskt inte de sovjetiska slagfältskärnvapnen i DDR som något avgörande problem. Det är andra delar av den sovjetiska kärnvapenarsenalen i Europa och andra delar av de sovjetiska stridskrafterna i Tyskland som jag tror är ett bekymmer från stabilitets- och rustningskontrollsynvinkel.

Ett tredje skäl är att det blir intill ytterlighet svårt att komma överens om

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

hur ett avtal som detta skall verifieras på ett sätt som tillgodoser alla de krav som kommer att ställas. Taktiska kärnladdningar kan i dag praktiskt taget bäras omkring i en kabinväska – även om den blir litet tung att bära på. De förvaras normalt i underjordiska utrymmen; utifrån går det egentligen inte att fastställa om kärnvapen finns där eller inte, och såväl USA som Sovjetunionen kommer nog i det längsta att värja sig mot att där släppa in vad man kommer att uppfatta som snokande och spionerande tekniker från den motsatta sidan. Verifikationsproblemen med detta förslag är så betydande att de sannolikt går utöver något annat som tidigare hanterats i en modern nedrustningsförhandling, och det kommer därför att ta mycket lång tid att lösa dem. Under tiden kanske man av rena förhandlingstaktiska skäl fördröjer den omdisponering inom NATO som annars i dag är på gång.

Nu har regeringen emellertid tagit det formella steget att göra en framställning till en lång rad andra regeringar, och den tveksamhet som jag redovisat till detta steg har därför mera retrospektiv betydelse. Jag vill emellertid framföra den, dels därför att jag inte är alldeles övertygad om att dessa synpunkter var så livligt företrädna i de överväganden i ärendet som regeringen hade och som utrikesministern gavs möjlighet att delta i, dels därför att jag dock vill hävda att det hade varit lämpligt att få ett stillsamt samtal kring dessa och andra överväganden runt t. ex. utrikesnämndens bord.

Nu är förslaget emellertid framlagt, och nu ankommer det på den svenska regeringen att kunna ge väl avvägda svar på alla de frågor som man begärt att andra regeringar skall ge väl avvägda svar på.

I min interpellation ställde jag en rad frågor till utrikesministern om den svenska regeringens syn på olika delar av det förslag som nu lagts fram. Utrikesministern finner uppenbarligen dessa frågor så mödosamma på olika sätt att han – i strid mot all praxis, herr talman – icke ens orkar återge dem i sitt interpellationssvar.

Dessa frågor har – genom dagens svar och onsdagens utrikesdeklaration – dock i någon mån gjorts till föremål för svar eller försök till svar. Jag skall kort försöka sammanfatta hur jag uppfattat de svar som ges i utrikesdeklarationen och i interpellationssvaret.

På min fråga om det inom regeringskansliet förelåg något separat svenskt underlagsmaterial som grund för noten den 8 december svarar utrikesministern i dag i praktiken faktiskt nej. Det är ett ärligt svar, men det skingrar knappast den oro för hur frågan hanterats som bl. a. jag själv tidigare givit uttryck för. Jag ser det som betänkligt att Sveriges utrikespolitik ställs till förfogande för att utan svensk oberoende utvärdering föra fram förslag från olika internationella paneler. Denna transmissionsbältesfilosofi för svensk utrikespolitik innebär i sin förlängning betydande faror.

På min fråga hur man principiellt bedömer denna zon i förhållande till de mera utsträckta zoner som föreslagits från samtliga de tillfrågade öststaternas sida gav regeringen ett indirekt svar i utrikesdeklarationen genom att säga att en sådan utvidgad zon ger den "andra politiska och militära dimensioner" än

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

vad som avses i vad som nu tydligen betecknas som "det ursprungliga förslaget".

På denna punkt tror jag emellertid att det är angeläget med ytterligare klarlägganden från utrikesministrarnas sida. Jag vore därför tacksam om han hade möjlighet att något redogöra för i vilka specifika hänseenden som en sådan utvidgning från t. ex. 150 km till 300 km ger zonen "andra politiska och militära dimensioner". I denna fråga ligger självfallet frågan om den svenska regeringen avser att hålla fast vid den typ av zon som nu kallas "det ursprungliga förslaget".

På min fråga om zonen – på det sätt som formuleringarna i Palmekommissionens rapport antyder – skall vara en totalt kärnvapenfri zon ges nu ett entydigt och klart negativt besked. Det får således inom denna zon förekomma baser och stridsdelslager för t. ex. kärnladdningsbärande medeldistansrobotar. Detta är en mycket väsentlig distinktion av stor betydelse i olika riktningar för förslagets betydelse i olika geografiska områden. Jag återkommer till detta.

På min fråga om regeringen gjort några studier rörande vilken typ av kontroll- och verifieringsmekanismer som ett avtal av denna typ måste vara försett med, ger utrikesministern också på denna punkt indirekt ett negativt svar. Jag ser även detta med viss oro, därför att just kompetensen när det gäller att hantera verifieringsfrågor – t. ex. i CTB-sammanhang eller när det gäller olika europeiska CBM – tillhört de finaste och det internationellt sett mest aktade inslagen i svensk nedrustningspolitik under de senaste decennierna.

På min fråga om sambandet mellan upprättandet av den föreslagna zonen och en konventionell balans ges egentligen inget svar alls, varken i utrikesdeklarationen eller i interpellationssvaret, såvida inte deklarationens lakoniska formulering om att den svenska regeringen anser att det "totalt sett råder en ungefärlig militär balans mellan allianserna" skall ses som ett avvisande av själva frågeställningens relevans. Jag vore därför tacksam om utrikesministern i en replik eller i ett senare anförande ville göra ett försök att besvara den i interpellationen ställda frågan och också beröra den i den offentliga debatten ganska livligt berörda problematiken kring detta.

På min fråga om vilka ytterligare initiativ som kommer att tas av den svenska regeringen, svaras att de inkomna svaren nu kommer att redovisas för de olika utländska regeringarna. Samtidigt skall man uppenbarligen fundera ytterligare på hur man skall gå vidare med vad som nu med en plötslig saltomortal betecknas som "förslaget" – trots att stats- och utrikesministrarna ägnade i det närmaste en hel dag här i förrgår åt att förklara att det visst icke var något förslag, utan bara en synnerligen försynt sondering. Låt mig på denna punkt bara framföra en förhoppning om att de misstag som gjordes i den inhemska förankringen av den inledande processen ej skall upprepas i den fortsatta hanteringen. Formerna för detta finner jag ingen anledning att diskutera vidare i dag.

En viktig del av min interpellation var frågan om regeringen var beredd att redogöra för sin syn på hur denna zon i ett senare skede skulle vidgas till att

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

omfatta även det nordiska området, och vilken inverkan detta har på olika möjliga konstruktioner av en totalt kärnvapenfri zon i Norden som diskuterades. Den frågan var viktig och den frågan är alltfört viktig, därför att den direkt och omedelbart berör en annan mycket central del av Sveriges och av denna regerings utrikespolitik. Den var viktig också därför att om det finns någon aspekt på frågan som borde ha belysts innan man lade fram förslaget från specifikt svensk utgångspunkt, så var det självfallet just denna som berör oss själva och som berör vår egen utrikespolitik så centralt.

Det är därför med stor förvåning, herr utrikesminister, som jag noterar att det inte förekommer ens ett försök till svar på den frågan i deklarationen eller i interpellationssvaret.

Därtill kommer, att jag tvingats att grunda min interpellation på vad som i efterhand visat sig vara felaktig information om innehållet i den svenska noten. Det pressmeddelande, herr utrikesminister, som sändes ut från UD den 8 december och som enligt statsministern i onsdags i denna kammare var heltäckande, var på denna viktiga punkt faktiskt felaktigt. Statsministern sade: Presskommunikén är nästan identisk med noten, så ni hade hela materialet. Detta är ett i flera hänseenden oriktigt uttalande.

Den punkt i detta hänseende som var felaktig var den alldeles avgörande formuleringsskillnad som faktiskt föreligger mellan Palmekommissionens och pressmeddelandets tanke på att först upprätta en zon i Centraleuropa och därefter utsträcka den åt norr och söder, och Bahr-brevets och notens förslag om att zonen på en gång skulle upprättas från Pasvikälven till Armenien. Detta är de facto en avgörande skillnad i formulering, som direkt berör Sverige och Norden.

För det första vill jag gärna att utrikesministern förklarar – i den mån det kan förklaras på ett tillfredsställande sätt – varför UD:s pressmeddelande den 8 december på denna viktiga punkt lämnar vad som de facto är direkt oriktig information om sakinnehållet i regeringens not den 8 december. Förklaringen är sannolikt slarv i den uppenbara brådska som verkar ha rått, och förklaringen ligger mycket nära till hands – att den som såg och godkände pressmeddelandet icke skrev det med noten som utgångspunkt eller ens hade tillgång till noten när han kontrollerade vad som stod i det pressmeddelande som sändes ut för att informera den svenska allmänheten. Här har regeringen vilsefört dem – bl. a. mig själv – som försökt att sakgranska frågan utifrån officiellt tillgänglig information. Jag tycker att regeringen, utrikesministern och andra ansvariga är skyldiga en förklaring till hur detta har kunnat ske. Sådant får inte ske.

För det andra gör denna nya information att sakinnehållet i noten på denna avgörande punkt de facto varit annorlunda än sakinnehållet i det pressmeddelande som vi tillställdes den 8 december. Det är än mer angeläget att utrikesministern söker klarlägga hur denna zon – som ju enligt regeringens klarläggande i interpellationssvaret dessutom icke skall vara fri från vissa typer av kärnvapen – vid den föreslagna omedelbara utsträckningen till Norden låter sig förenas med den totala kärnvapenfrihet för Norden och för Östersjön som numera är ett av denna riksdag flera gånger fastslaget mål för

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Sveriges strävanden. Jag har svårt att se att det är möjligt att med dessa formuleringar förena dessa två förslag.

Herr talman! Jag har talat ganska länge, och jag har därtill varit ganska detaljerad. Jag anser att det var nödvändigt, därför att denna fråga är, mycket viktig och central. Den utgår från ett förslag som jag ser som både riktigt och nödvändigt och som förr eller senare på ett eller annat sätt kommer att genomföras, därför att regeringen inte gett vare sig ledamöterna i utrikesnämnden, utrikesutskottet eller nedrustningsdelegationen någon annan möjlighet att debattera sakfrågan och slutligen också därför att regeringen bör ges möjlighet att också inför Sveriges riksdag redovisa hur den ser på frågor som faktiskt är av central betydelse även för Sveriges egen säkerhet i framtiden.

Anf. 23 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min interpellation. Det är inte precis något uppmuntrande besked att frågorna i allt väsentligt är besvarade i annat sammanhang. I utrikesdebatten kunde man ju inte delta som interpellant, eftersom ingen interpellationsdebatt var inlagd i den debatten och frågorna dessutom skulle debatteras i dag.

Dess värre ser det ut som om det inte kan bli så mycket debatt i själva sakfrågan i dag heller. Enligt svaret har regeringen inte genomfört några mer detaljerade analyser av de olika problem som är förknippade med det praktiska genomförandet av den kärnvapenfria korridoren i Centraleuropa.

Jag hade hoppats att det inte fanns mer att avslöja i den här korridorfrågan och i Palmeaffären, men här avslöjar faktiskt självaste utrikesministern att det inte ens fanns *behov* från regeringens sida att genomföra mer detaljerade analyser av olika problem. Jag frågar mig: Kan regeringens osjälvständighet uttalas klarare och tydligare?

Om man behandlar ett förslag på detta sätt, om man inte gör någon värdering utifrån svenska synpunkter och erfarenheter, ligger det en fara i detta för vår självständiga utrikespolitik, och därmed också för vår neutralitetspolitik och för omvärldens förtroende för den politiken.

I noten av den 8 december står det att förslaget att skapa en zon fri från slagfältskärnvapen stöds helt av den svenska regeringen. Detta står även i svaret i dag. Man stöder alltså förslaget helt, men man har inte haft något behov av att analysera det, vilket jag tycker är märkligt.

I själva verket är den här frågan alldeles för viktig för att man skall handskas med den så som regeringen har gjort. Och när regeringen handskas så oskickligt med frågan att vårt internationella anseende och t. o. m. vår neutralitetspolitik kan äventyras, då måste man säga ifrån – det har man ett ansvar att göra.

Korridortanken innebär inget nytt initiativ; den fördes fram redan på 1960-talet. Men det är fortfarande en angelägen tanke och uppgift. Allt konstruktivt tänkande för att minska riskerna för ett kärnvapenkrig är välkommet. Om det finns länder som uppfattar förslaget som ett intrång i

deras inrikespolitiska angelägenheter, så är ändå kärnvapnen i Europa inte bara en fråga för de centraleuropeiska länderna utan en fråga som angår alla, och inte minst oss i Norden.

Vi vet att det är just i Europa som en avgörande kraftmätning mellan supermakterna skulle komma att ske, oavsett var en konflikt börjar – i Mellersta Östern eller i Nordvästafrika. I dag har ju Europas stater inte så mycket otalt sinsemellan att deras arméer skulle börja marschera mot varandra. Men supermakterna är rädda om sina egna territorier. Sovjetunionen har upplevt krigets fasor – belägringen av Stalingrad osv. – och vet vad kriget kostar. USA har inte den erfarenheten, har inte upplevt krig på sitt eget territorium.

Europa skulle alltså återigen bli lidande, och vad skulle inte hända om det blev ett kärnvapenkrig! Låt mig i det sammanhanget citera några rader ur en artikel i International Herald Tribune av Roger Molander – jag tror han är svenskättling – som tidigare arbetat i Vita Huset med kärnvapenfrågor. Han berättar om ett möte i Pentagon, där en kapten i flottan förfasade sig över att folk i USA och i Europa var så upprörda över ett eventuellt kärnvapenkrig. Kaptenen sade: "De talar om kärnvapenkrig som om det skulle innebära slutet på världen, då det i själva verket bara rör sig om 500 miljoner människor som skulle dödas." Han ansåg dessutom att man i nästa generation skulle kunna göra människor immuna mot radioaktivitet. 500 miljoner döda! Molander säger att då tog han sin hatt och gick, och det kan man förstå.

Få ting är så nödvändiga som att se till att vapnen reduceras i Europa. Ett kärnvapenfritt Europa är en målsättning som Sveriges riksdag har lagt fast. Förverkligandet av korridoren är ingen nedrustningsåtgärd i sig – det har utrikesministern redogjort för. Det innebär endast att slagfältskärnvapen dras bort från en korridor på 150 kilometer på var sida om gränsen mellan militäralliansernas områden. Korridorens betydelse ligger ju främst i att den kan förhindra användning av kärnvapen i tidiga skeden av konflikter.

Det finns i dag ca 6 000 kärnladdningar för slagfältskärnvapen på vardera sidan i Europa, och en stor del av dessa kärnladdningar befinner sig i framskjutna områden. 60 % av NATO:s kärnladdningar är avsedda för vapen med en räckvidd på högst 15 kilometer. Med ett decentraliserat beslutsfattande kan kärnvapnen i en krissituation komma till användning snabbare än avsett. En korridor kan således höja tröskeln för ett kärnvapenkrig.

En fråga som ställdes i debatten i onsdags gällde förhållandet mellan korridoren och balansen mellan de konventionella styrkorna på båda sidor. Bl. a. folkpartiordföranden Ola Ullsten tog flera gånger upp denna fråga. I kommissionens rapport står att korridoren skulle genomföras i samband med ett avtal om jämbördighet och ömsesidiga styrkereduktioner i Mellaneuropa. Om det är så att man först skall åstadkomma balans, tror jag att man kan skrinlägga hela projektet. En ömsesidig reduktion av de konventionella styrkorna bör ske, och frågan är väl om inte parallella förhandlingar är den väg som man borde gå.

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Den norske forskaren Johan Jörgen Holte har just gett ut en skrift där han framhåller att NATO bör göra sig oberoende av taktiska kärnvapen och dra dem tillbaka från den främsta försvarslinjen i Västtyskland och i stället använda sig av den nya vapentechnologin i form av robotburna vapenbehållare, som sprider konventionella sprängladdningar över målområdet, och andra nya vapensystem, som nu är under utveckling.

Dessa nya vapensystem kan, som jag ser det, underlätta förverkligandet av korridoren, liksom de över huvud taget kan komma att innebära en omprövning av NATO-doktrinerna.

I kommissionens rapport står att inga kärnladdningar skall tillåtas inom zonen. Jag känner här en viss osäkerhet om vad det egentligen innebär. Korridoren skall vara fri från slagfältskärnvapen. Det innebär uppenbarligen att medeldistansrobotar skall kunna placeras där, men inga kärnladdningar. Jag är tacksam om jag kan få synpunkter och hjälp med tolkningen här.

Kommissionen är medveten om att kärnladdningar snabbt kan föras in i zonen i ett krigstillstånd, men har uppenbarligen inte analyserat den frågan tillräckligt. Hela tanken bakom korridoren är ju att förhindra ett oavsiktligt kärnvapenkrig och att de politiska beslutsfattarna skall hinna fatta genomtänkta beslut, innan kärnvapen skickas i väg.

Det finns många problem kvar att diskutera och lösa när det gäller korridorfrågan. Det är upprättandet av ömsesidiga avtal, som måste till i det långa loppet, och det är kontrollfrågan. Det är också frågan om korridorens slutliga sträckning från de båda militäralliansernas norra flanker till de södra. Inte minst är det den frågan som Carl Bildt tog upp: Hur blir förhållandet mellan korridoren och en kärnvapenfri zon i Norden?

Herr talman! Jag har sedan 1976 varit ledamot i den svenska nedrustningsdelegationen. Jag har ansett att det är ett fint organ att vara med i. Inga Thorsson har varit delegationens skickliga ordförande, och där finns skickliga nedrustare och goda kamrater, vad det beträffar. Nu tar utrikesministern ifrån mig praktiskt taget alla mina illusioner och säger att delegationen skall informeras i all den utsträckning det är *praktiskt* och *lämpligt*. Vad är då praktiskt och vad är lämpligt? Nej, bättre upp, herr utrikesminister!

Jag skall faktiskt citera vad Sture Ericson, min trätobroder – eller jag kanske skall säga tidigare trätobroder, eftersom vi inte grälat på länge –, har sagt. Han har sagt – och det är faktiskt mycket klokt – att nedrustningsdelegationen inte får bli ett avrapporteringsorgan, där man redovisar färdiga lösningar och förslag. Det tycker jag är riktigt. Har man en delegation av det här slaget, som har så mycken sakkunskap och som dessutom är parlamentariskt förankrad, menar jag att man måste utnyttja den.

Jag begärde i januari i delegationen information om korridorfrågan för att få tillfälle till analys och diskussion. Här har ännu ingenting hänt. Jag tycker att det är önskvärt att regeringen verkligen utnyttjar delegationen på bästa sätt.

Det är inte särskilt inspirerande att hålla på och gnetta om formalia, men det verkar som om man inte har något val. Regeringen förefaller näst intill

obildbar. Här har vi nu så sent som i förrgår hållit en lång debatt bl. a. om insyn och information, och regeringen lovade bot och bättring när det gällde information till de andra partierna. Två dagar senare är allt tal om information och insyn bortglömt.

Regeringen skall, sägs det i svaret, redovisa innehållet i regeringarnas svar på noten – för vem? Ja, det står inget om utrikesnämnden. Det står att svaren skall redovisas för de tillfrågade regeringarna. "Samtidigt fortsätter vår utvärdering av de svar vi erhållit, och vi utgår ifrån att det skall bli möjligt att i härför avpassade former gå vidare med förslaget", heter det. Det är klart att de tillfrågade regeringarna skall informeras. Men hur var det nu med utrikesnämnden – skulle det inte bli en bättre information där? Skall inte utrikesnämnden informeras i det här fallet? Självfallet måste det vara så.

Nu kan det ju inte längre vara fråga om tillfälliga informationsmissar när det gäller de politiska partierna i Sverige, utan nu börjar det likna en konsekvent genomförd oförsämdhet och självtillräcklighet från regeringens sida. Hur skall enighet och fasthet i utrikespolitiken kunna uppnås på detta sätt? Nedrustningsdelegationen måste få tillfälle att diskutera detta, utrikesnämnden likaså.

Jag tycker att förslaget om en korridor är mycket angeläget att få genomfört. Det kan i någon liten mån undanröja människors oro. Det kan uppenbarligen också höja tröskeln för ett kärnvapenkrig. Jag är rädd för att regeringens oskickliga hantering av frågan skall ha satt käppar i hjulet. Jag önskar att det inte förhåller sig så.

Det är en sak som jag tycker är beklagligt att Sverige inte har tagit upp i noten. Som jag uppfattat kommissionens rapport och förslag, bygger de på en helhetssyn, nämligen att kärnvapenhotet skall minskas, att de konventionella styrkorna skall balanseras och att Europa skall göras fritt från kemiska vapen. Men frågan om de kemiska vapnen har regeringen inte tagit upp i denna not.

Läget beträffande kemiska vapen är ju mycket oroande. Det finns sedan 1925 ett avtal, som vi känner till, om förbud mot användning av kemiska vapen. Men stormakterna är nu mycket intresserade av dessa vapen. Sovjetunionen påstås ha använt kemiska vapen i Afghanistan bl. a., och vi vet att president Reagan har tillkännagett USA:s avsikter att återuppta tillverkning av binära stridsgaser.

De kemiska vapnen, och inte minst nervgaserna, är ju oerhört giftiga och snabbt verkande, och skulle de komma till användning i det tätbefolkade Centraleuropa, skulle det självfallet i första hand gå ut över civilbefolkningen. Också ett sådant kemiskt krig skulle kunna innebära mycket av förödelse.

I nedrustningskommissionen i Genève arbetar man med frågan om avtal som förbjuder också tillverkning och lagring av kemiska vapen. Jag har här i kammaren flera gånger understrukit vikten av att vi får ett sådant avtal till stånd.

Jag vet inte hur regeringen har tänkt sig att gå vidare med detta förslag. Spontant tycker jag att det borde ha funnits med som en del i noten. Det är

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

möjligt att UD här har gjort diplomatiska och taktiska avvägningar – det känner jag ju inte till. Annars förefaller det kanske som om diplomatin på UD numera, efter den nya regeringens tillträde, åsidosätts till förmån för de politiska tyckarna. Det vore intressant att veta hur utrikesministern ser på de kemiska vapnen. Jag tycker att det är angeläget att vi från svensk sida påbörjar arbetet för att förverkliga ett Europa fritt från kemiska vapen.

Sverige har ju också inbjudit till en europeisk nedrustningskonferens. Det gjordes av den förra regeringen. Arbetet med denna konferens pågår. Den skall dels behandla förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder, dels mera långtgående åtgärder. Jag undrar om det inte vore lämpligt att korridorfrågan, liksom frågan om de kemiska vapnen i Europa, tas upp och behandlas i det här sammanhanget. Det vore en naturlig koppling.

Sedan har jag ett praeterea censeo: Låt inte Sverige bidra till kärnvapenspridning genom utförsel av använt kärnbränsle för upparbetning!

Herr talman! Vi som arbetar med nedrustningsfrågorna citerar ofta lord Mountbatten. Hans klarsyn var påfallande. Han har frågat sig hur världen kommer att se ut efter ett kärnvapenkrig: "Våra förnämliga, storslagna byggnader och våra hem finns inte mer. De tusentals år det har tagit för vår civilisation att utvecklas har varit förgäves. Våra konstverk har gått till spillo. Radio, television och tidningar upphör. Det finns inga transportmedel. Det finns inga sjukhus. De få lemlästade överlevande i en stad har ingen hjälp att vänta från någon grannstad – det finns inga grannstäder eller grannar kvar. Det finns ingen hjälp. Det finns inget hopp."

Allt vad vi från svensk sida kan göra för att medverka till att människor skall slippa uppleva detta måste göras. Allt konstruktivt tänkande är bra. Jag och mitt parti är, herr talman, beredda att göra allt vad vi kan för att förverkliga korridorförslaget och uppnå ett Europa fritt från kärnvapen och kemiska vapen.

Anf. 24 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Den debatt vi här befinner oss i är i första hand en militärteknisk, strategisk och diplomatisk debatt. I alla länder, hos alla folk, råder i dag en fruktan för vad ett kärnvapenkrig kommer att innebära och en förtvivlad önskan och förhoppning att ett sådant krig, trots den kolossala uppladdningen av kärnvapen, ändock skall kunna förhindras. Dessa känslor har tagit sig uttryck i upprop, plakat och demonstrationer överallt där sådana meningsyttringar är tillåtna. I täten på denna opinion finner man kvinnor, ungdomar, humanister, vetenskapsmän och läkare. Det är i den senare egenskapen jag här tar till orda. Inom sjukvården har man länge talat om "första hjälpen". En av de senaste medicinska böckerna om kärnvapenkrigets realiteter heter emellertid "Last aid" – sista hjälpen – och ger en förfärande bild av medicinens begränsade möjligheter under och efter ett kärnvapenkrig.

För 45 år sedan, 1938, föll det på min lott att organisera en frivillig utbildningskurs i krigssjukvård för medicinare vid Karolinska institutet. Då fanns det ännu åtskilligt man kunde utträta. Under denna månad pågår nu

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

vid Karolinska institutet utbildning om kärnvapenkrig för dagens medicinare. Ett kärnvapenkrig kommer att slå ut det mesta av sjukvårdens resurser, både personalen och materielen. Hoppet står därför till förebyggandet – att det inte skall bli verklighet. Om detta är de flesta av världens läkare ense. Det finns en internationell läkarorganisation som kallar sig "Internationella läkare för förebyggandet av kärnvapenkrig" (International physicians for the prevention of nuclear war – IPPNW). Dess initiativtagare och ledande personligheter kommer från Förenta staterna och Sovjetunionen. Många svenska läkare är anslutna till denna rörelse. Läkare är förmodligen den grupp medborgare som vet mest – och kan bilda sig de mest konkreta föreställningarna – om följderna av ett kärnvapenkrig. De kan också föreställa sig den gastkramande situation som kommer att möta de överlevande bland läkarna själva i den förfärande diskrepansen mellan behoven och möjligheterna att ge någon hjälp.

Om man dagligen bär med sig medvetandet om detta måste man naturligtvis fråga sig på vilket sätt man skulle kunna medverka till att förebygga kärnvapenkrig. Vilka *reella* möjligheter har den vanlige medborgaren i vårt land att påverka skeendet i världen utanför och omkring oss?

Hittills har vi mest sett aktioner på två nivåer: regeringarnas och demonstranternas, den politiska aktionen, inom länderna och över gränserna. Därav alla dessa förslag och uttalanden om kärnvapenfria zoner – i Europa, i Norden eller i Oxelösund. För ett från krigets fasor och elände i snart 200 år skonat folk, som proklamerat, och hittills lyckats hävda, sin neutralitet, har det förefallit naturligt att utan blygsel agera för att – vad som än drabbar andra – vi likväl skall försöka klara oss, genom avtal och traktater. Av och till får man också höra uttrycket "hellre röd än död". Det är knappast troligt att *andra* kommer att medge oss ett sådant val. Det kan i stället bli fråga om *både* röd och död.

Vilka är då hoten? – Ett "scenario" är givetvis en medveten öst-västkonfrontation, på högsta nivå. Ett annat är en kärnvapenattack utlöst genom olyckshändelser, missförstånd eller galenskap, och automatiskt besvarad från motsidans förprogrammerade datorer. Ingen vet, om ett sådant krig kan bringas att sluta förrän den sista raketten avfyrats. Det finns också tillräckligt mycket kärnmateriel hos instabila kärnvapenmakter eller på drift ute i världen för att den internationella terrorismen skall kunna hota med politisk utpressning.

Vad kan då *vi* göra från *svensk* sida – regering, opinionsbildare, idealister och beredskapsplanerare? Jag hyser ingen överdriven tilltro till Sveriges möjligheter att som nation agera politiskt på världsscenen. Jag tror fastmer att svenskar har möjlighet att verka inom ramen för internationella opolitiska organisationer, som omfattar kunniga medborgare med personlig integritet, och som har möjlighet att nå fram till kärnvapennationernas beslutsfattare. Alla sådana möjligheter måste tillvaratas och vårdas.

Strävandena att förebygga kärnvapenkrig måste bygga på *kunskaper* och *utbildning*. Att sprida kunskap om kärnvapenkrigets realiteter är inte okontroversiellt. Det kan naturligtvis utlösa desperation och i fortsättningen

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

leda till utmattning, apati och handlingsförlamning. Det finns tätbefolkade länder och områden, där ett kärnvapenattentat kommer att slå ut befolkningens flertal och där mycket litet kan göras till dess skydd. I Sverige är det långt mellan stuga och hus. Här finns det fortfarande utrymme för beredskaps-tänkande och beredskapsåtgärder som skulle kunna ge "gränsfallen" en chans. Den i första omgången viktigaste av dessa åtgärder är att byta ut ett antal av Landstingsförbundets tredskande tjänstemän. – Vi borde kunna rädda livet på en del av den svenska befolkningen. Till vilket liv de räddas har vi däremot sämre möjligheter att göra oss en föreställning om.

Herr talman! Det vore mig fjärran att försöka bedöma eller värdera de politiska avsikterna i Sovjetunionen eller Förenta staterna. Nordamerika står nu för första gången sedan 1700-talet inför risken att kunna drabbas av förödande krigshandlingar på den egna kontinenten. Sovjetunionen, eller låt oss säga Ryssland, har under de senaste tre seklen i tur och ordning invaderats av Karl XII, Napoleon och Hitler. Minnet av Leningrad och Stalingrad är ännu levande hos den generation som i dag regerar landet, och jag tror att man är besluten att något sådant inte skall hända ännu en gång. Den svenska regeringen fick för 40 år sedan rådet "common sense and no bravado". Vid ett minnesvärt tillfälle för 20 år sedan visade sig Chrusjtjov acceptera att handla efter samma regel. Fred kan säkras i hägn av styrka. Krig kan utlösas till följd av misstolkad svaghet. Så var fallet 1939, och nu senast vid Falklandsöarna.

Ökad insikt om ett kärnvapenkrigs fasor *kan* skapa en grogrund för politisk manipulation, avsedd att bereda marken för uppgivenhet och uppgivelse. Det är den risk fredsrörelser och antikärnvapenrörelser löper. Det är fruktan att bli utnyttjad i andra syften än de egentliga, som avhåller många hederliga personer med god vilja från att göra gemensam sak med skaran av okritiska entusiaster. Det är heller inte säkert att de betydelsefullaste ambassadörerna för rustningsbegränsning är sådana som är ackrediterade i New York eller Genève. Det kan hända att de finns i den internationella vetenskapens – däribland medicinens – broderskap, där referensramar, begrepp och språk är gemensamma för öst och väst, och där lojaliteten ytterst är till sanningen, som är tidlös, inte till makten, som alltid bär fröet till sin egen undergång.

Herr talman! Jag hade inte tänkt säga mycket mera. I förrgår framställde emellertid landets statsminister här i kammaren moderaterna som en "säkerhetsrisk" och ett hot mot trovärdigheten i vårt lands traditionella neutralitetspolitik. Som moderat riksdagsman anser jag mig böra säga att det inte finns ett uns av substans i den insinuationen: den var en frukt av statsministerns livliga fantasi, för att inte säga oroande vanföreställningar.

Moderaterna är självfallet minst lika angelägna som andra att bevara den svenska neutraliteten. Det är just därför vi slår vakt om försvaret, eftersom neutraliteten, för att ha någon trovärdighet – för att använda ett av statsministerns honnörsord – utöver det papper på vilket den formulerats, folkrättsligt och faktiskt måste kunna hävdas mot provokationer och angrepp. Detta står uppenbarligen inte i någon motsättning till ett helhjärtat

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

engagemang för att försöka hindra en internationell kärnvapenkonflikt.

Det är tyvärr kännetecknande för mycket av den politiska debatten i vårt land att den i alltför hög grad befattar sig med de flyktiga krusningarna på verklighetens yta utan att ha kännning med de starka strömmar som med egna vågor går igenom havet. Vår uppfattning av andra folk och andra makter skulle bli mer nyanserad – och därigenom nyttigare – om den bottnade i en bättre kunskap om deras historia. Man kan vara svensk patriot och ändå – eller just därför – bemöda sig om att utan provinsiella fördomar försöka sätta sig in i hur människor i andra länder uppfattar situationen i världen, för att på en sådan grund försöka etablera realistiska förutsättningar att komma varandra till mötes.

Den fasthet som kan hämta kraft, inte endast ur den egna övertygelsen utan också ur kunskap om och förståelse av samtalspartnernas bakgrund och sätt att tänka, har förmodligen större utsikter till framgång än emotionella deklamationer, som riskerar att ytterligare låsa redan alltför låsta positioner.

Anf. 25 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Även om den tid jag har till mitt förfogande är knapp vill jag börja med att ta upp herr Bildts klagomål över formalia, nämligen att jag inte upprepat era frågor. Han menar att detta skulle vara praxis här i kammaren. Det är möjligt att det är så, men det skulle också förutsätta att frågorna och samtalen hade ett rimligt innehåll och en rimlig längd. När frågeinstitutet infördes här i riksdagen, först genom interpellationer och sedan enkla frågor, var avsikten att skapa en livlighet i kammarens debatter som inte tidigare funnits. Jag kan inte se att uppläsning i kammaren av långa maskinskrivna anföranden med frågor, gång efter gång, skulle fylla det ändamålet.

Herr Bildt upprepade själv sina frågor i sitt inlägg och svarade på dem också och åstadkom därigenom en monolog, vars intresse det ankommer på var och en att själv bedöma. Skälet till att jag inte gått in på alla delar i det frågebatteriet är att kammaren för två dagar sedan hade en utrikesdebatt, som pågick från klockan tio på morgonen till halv tolv på kvällen. Kammarens ledamöter hade möjlighet att delta i den debatten, där de här frågorna i betydande utsträckning behandlades. Att jag här inte tar upp formfrågan alltför mycket sammanhänger med att framställningar riktats till konstitutionsutskottet att undersöka hur regeringen förfarit i detta avseende. Då är det onödigt att föra en kammardebatt i den delen. Man skall först låta konstitutionsutskottet ta del av de handlingar som finns och de muntliga upplysningar som statsråden har att lämna.

Jag skall nu gå över till det substantiella i herr Bildts inlägg. Först och främst vill jag notera att herr Bildt anser att det är ett viktigt initiativ som regeringen tagit genom att göra en sondering i andra stater. Herr Bildt säger vidare att han är mycket positiv till en kärnvapenfri korridor. Herr Bildt säger till yttermera visso att frågan om en kärnvapenfri korridor i Europa inte är någonting som bara angår de folk som lever i Europas mitt utan också angår oss.

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Om man har dessa tre ståndpunkter tycker jag att det skulle vara svårt att med en sådan våldsamhet som herr Bildt åstadkommer kritisera regeringen för att den på grundval av förslag som herr Bildt finner ändamålsenliga vänder sig till ett antal andra regeringar och frågar om de i sin tur finner detta vara något man lämpligen skulle kunna arbeta vidare med.

Men efter att ha gjort dessa positiva konstateranden börjar herr Bildt räkna upp alla skäl som NATO skulle kunna ha för att vara tveksam till en sådan här sondering. Det är alldeles som om det vore NATO som vore representerat här på något sätt. Vi får veta att man därmed inte skulle få samma balans, att man inte skulle kunna upprätthålla sin avskräckning, osv.

Jag vill bland herr Bildts positiva uttalanden också notera er inställning, när ni säger att kärnvapnen måste bort. Men jag kan inte dela era motiv, när ni i nästa andetag säger att det inte är moraliska skäl som gör att ni vill ha bort kärnvapnen. Jag vill i den delen helt enkelt hänvisa till vad herr Biörck i Värmdö avslutningsvis sade om kärnvapnen, som ju fullkomligt förändrar krigets roll. Att det finns en moralisk aspekt på detta finner jag alldeles uppenbart. Herr Bildt menar snarare att det är säkerhetspolitiska alternativ som skulle vara det avgörande. Det framskyttade rent av i inledningen av ett inlägg att kärnvapnens billighet jämfört med konventionella vapen skulle ha varit ett motiv för att tillgripa dem i stället för konventionella vapen. Om kostnaden för att förinta människorna blir det mått efter vilket man mäter, då kan jag hålla med om att de moraliska aspekterna har förlorat sin betydelse.

Herr Bildt är inte bara den store försvararen av NATO i alla väder i denna kammare utan tillika den store "detaljisten" i alla frågor. Här har dragits upp ett perspektiv som innebär att man på grundval av Palmekommissionens förslag, som ju är utformat av personer som inte är några militärstrateger utan politiker, gör en skiss som kan vara något att gå ut ifrån. Inte var dessa politiker i Palmekommissionen experter på krigsvetenskap! De lägger fram ett förslag till en förtroendeskapande åtgärd, och de förutsätter att frågan måste vidare behandlas av experter, bland vilka herr Bildt möjligen är en, men där de övriga politikerna får nöja sig med att i stort sett uttrycka sin allmänna inställning till förslaget.

Har man den allmänna inställning som herr Bildt redovisar, blir det ingen utveckling på något område. Det låter i all sin detaljrikedom som om det vore vetenskap, men det är inte ens krigsvetenskap.

Hur skulle ett företag kunna börja ge sig i kast med en ny affärsidé, om någon genast sade att den och den detaljen inte är utredd, vi måste lämna detta? Hur skulle en vetenskaplig upptäckt kunna göras, när man anar på vilken väg man är och någon då invänder, att eftersom all detaljrikedom inte föreligger, så avstår vi från detta? Hur skulle en social reform kunna genomföras, om den i varje enskildhet måste vara klarlagd från första ögonblicket och inte fick underkastas inflytande från andra som deltog i debatten? Och hur skulle ett nedrustningsförslag kunna föras vidare, om i det ögonblick tanken förs fram någon säger, att eftersom varje enskildhet inte är

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

utredd, är detta så oklart att vi inte kan arbeta vidare med det? .

Det måste väl ändå vara på det sättet att man börjar med ett förslag i stort, att man efterhör andras synpunkter och att man under resans gång lägger till och drar ifrån, så att man till slut kommer fram till en lösning som alla kan uppskatta. Om herr Bildt själv säger sig vara så positiv till en kärnvapenfri zon i Europa, om ni själv förklarar det vara så angeläget att kärnvapnen kommer bort, om ni säger att detta inte är en sak endast för Centraleuropas folk, varför då inte tillmäta den svenska regeringen samma kvaliteter när den har gjort denna sondering? Varför framföra misstanken att något annat än en önskan att verkligen få ett förslag som minskar spänningen i Europa diskuterat och framföra tanken att detta andra har dikterat regeringens åtgärder.

Jag vill till fru Jonäng säga att jag är glad över ert inlägg, med uttalandet att vi måste gå in på de här frågorna och att om något land uppfattar vårt förslag om en korridor som ett intrång, så skall vi inte fästa oss vid det. Det är ett riktigt påpekande som fru Jonäng gör när ni säger att regeringen inte har genomfört några mera detaljerade analyser. Därför är det inte möjligt att ge svar på alla de frågor som har ställts i det här sammanhanget, och det skulle kanske inte heller vara till nytta vid en sondering.

Jag vill emellertid påpeka att den korridor vi diskuterat gäller slagfältskärnvapen, och hur den skall bestämmas geografiskt blir något som man får förhandla om. Som den har föreslagits i varje fall inom Palmekommissionen skulle korridoren i praktiken bara beröra sådana kärnvapen, alltså slagfältskärnvapen. Om den blir bredare kommer också andra typer av kärnladdningar med i bilden.

Jag är mycket positiv till nedrustningsdelegationens arbete. Jag är också mycket positiv till en bred information i dessa frågor.

Jag vill avslutningsvis säga att jag mycket uppskattar de synpunkter som herr Gunnar Biörck i Värmdö framförde när han talade om nödvändigheten av att förhindra ett kärnvapenkrig.

Anf. 26 CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag misstänker starkt att de där lapparna som utrikesministern läste upp var skrivna för en annan debatt – om de nu var skrivna för någon debatt över huvud taget, för jag anser att argumenteringen gick förbi hela den sakmateria som jag försökte behandla.

Jag tycker, herr talman, att det är litet obehagligt, när jag står här och försöker föra en sakdebatt, att bli utsatt för vad som i realiteten var anklagelser för detta – att det vara skall vara på något sätt felaktigt att försöka sakgranska ett förslag. Herr Bodström sade ju själv att här har politikerna i Palmekommissionen lagt fram ett förslag, och de har förutsatt att det skall detaljgranskas av experter. Herr Bodström har också sagt att så inte skett innan förslaget fördes vidare i Sverige.

Om vi då har modet och viljan att i Sveriges riksdag ställa en del detaljfrågor, är det nödvändigt att vi skall bli bemötta med vad som bara är förmaningstal som går ut på att ni får inte ägna er åt en sådan här detaljkritik,

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

ni får inte ställa sådana här detaljfrågor, det är inte er sak att göra det. Och så håller man några lapptal av den här typen. Jag tycker inte om det.

Dessutom blandas det, herr utrikesminister, med beskyllningar av typen: Herr Bildt, denna ständiga försvarare av NATO här i kammaren. Vill herr utrikesministern – och nu talar jag allvar – vara vänlig att komma ihåg vad jag sade i mitt anförande och här ange, vad i anförandet som innebar ett försvar av NATO, samt gå upp i denna talarstol och försvara det uttalande som herr utrikesministern gjorde nyss. Jag tycker inte att man ens som utrikesminister eller f. d. facklig ordförande skall få slänga ur sig vad som helst i en talarstol, bara därför att man anser att man har ett statsrådsämbete att försvara.

Sakfrågorna i det här sammanhanget berörde utrikesministern faktiskt inte alls. Den enda sakfråga som möjligtvis tangerades var den som uppkom när jag sagt att jag tycker att detta är en idé som kan försvaras på säkerhetspolitiska och inte enbart på moraliska grunder. Jag uppfattade detta som en förstärkning av argumentationen för någon typ av sådan här idé. Men jag får även detta vänt till en oförskämndhet mot mig.

Herr talman! Jag tycker det är beklagligt att utrikesministern inte förstår att en säkerhetspolitisk analys kan vara en styrka och att den inte i alla avseenden nödvändigtvis enbart är en svaghet.

Jag har ställt några specifika frågor. Jag är medveten, herr utrikesminister, om att det kan uppfattas som oförskämt att ställa frågor, men låt mig ändå upprepa mina frågor. Jag hoppas att det kommer ett svar på dem åtminstone någon gång. Andra kanske också ställer frågor. Förr eller senare kanske den svenska regeringen får svara på frågor i något forum.

Den första frågan rörde förbindelsen mellan zonen och den konventionella balansen. Jag noterar att det inte finns något svar på den fråga som jag ställt, varken i utrikesdeklarationen eller i interpellationssvaret. Jag vore tacksam – det är en mycket hovsam förfrågan – om utrikesministern kunde redovisa några synpunkter på en fråga som dock är av ganska central betydelse för om det aktuella initiativet skall kunna ha någon framgång i det diplomatiska arbete som förestår på detta område.

Den andra frågan är också av central betydelse. Den rörde regeringens formuleringar, att frågan får andra politiska och militära dimensioner om man utsträcker den utöver en viss gräns. Jag frågade utrikesministern mycket underdånigt och ganska artig, herr talman, om han kunde utveckla detta – vilka andra dimensioner det egentligen handlar om och vad det är som då förändras samt hur den svenska regeringen ser på saken. Jag upprepar återigen ganska artig, herr talman, denna fråga. Jag hoppas att också utrikesministern uppfattar frågan som både artig och välvillig. Jag hoppas att utrikesministern förstår att jag är inriktad på att få ett svar.

Min tredje fråga rörde Norden. Det förhåller sig faktiskt så, herr utrikesminister, att det förslag som ni har lagt fram inte berör bara Centraleuropa, Västtyskland och Östtyskland, utan också – speciellt med tanke på den svenska notens utformning – direkt Norden. Här föreligger – jag har redan påpekat det, men utrikesministern har inte gett något svar – en väsentlig sakskillnad mellan pressmeddelandet den 8 december och rege-

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

ringens not den 8 december. Här föreligger sedan tidigare en direkt felinformation från regeringens sida om vad som var sakinnehållet i det svenska förslaget. Det innebär att ni de facto – det framgår, om man läser texterna – har föreslagit att denna not samtidigt som den gäller Centraleuropa också skall gälla det nordiska området eller delar av det nordiska området.

I och med att den svenska regeringen har begärt att andra regeringar skall svara på frågor om hur denna zon berör deras område, är det väl inte alldeles orimligt att man i Sveriges riksdag frågar den svenska regeringen hur det svenska förslaget berör Sveriges utrikespolitik när det gäller det område som ligger i vår omedelbara geografiska närhet.

Att en svensk riksdagsman ställer frågor av detta slag är artigt, det är t. o. m. en skyldighet. Det är vidare enligt min uppfattning i viss utsträckning en svensk utrikesministers skyldighet att i denna kammare åtminstone försöka att i ett hyfsat tonläge ge ett sakligt svar.

Herr talman! Jag har vid olika tillfällen försökt att föra en saklig debatt i utrikesfrågor. I allmänhet bemöts jag emellertid av låt mig kalla det lapptal, av samma typ som i dag, som läses upp av utrikesministern. Jag tycker att tonläget är tråkigt. Vi skall ju kunna föra en saklig debatt. Jag vet inte om saklighet uppfattas som en svaghet, att det skall vara fel att fråga eller att anlägga synpunkter. Ifall saklighet plötsligt uppfattas som en nackdel i svensk utrikespolitik, ber jag om ursäkt. Jag vill helt försynt framföra den synpunkten att både utrikespolitiken och utrikesministern personligen enligt min uppfattning snarare skulle vinna på ett drag av saklighet i debatten än på denna typ av ganska trubbig retorik.

Anf. 27 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Dess värre måste jag konstatera att det har blivit som jag befarade i inledningen av mitt huvudanförande, att det inte skulle bli någon större debatt i själva sakfrågan. Jag gjorde den bedömningen utifrån utrikesministerns svar. I det sägs nämligen att regeringen inte har genomfört några mer detaljerade analyser av de olika problemen.

Således finns det inte någon anledning att fortsätta att försöka preja utrikesministern när det gäller sakfrågorna. Uppenbarligen vet inte utrikesministern, och inte heller regeringen, så mycket om det här förslaget – bortsett från det som kommissionen uttalat. Man har alltså inte diskuterat eller analyserat det. Då är det inte så lätt att få en sakdebatt här i kammaren.

Jag vill gärna upprepa att jag är rädd för förfarandet – att det inte har skett en debatt och analys inom den svenska regeringen, utan att den tar ett förslag som en fristående kommission har utarbetat som sitt eget. Jag är rädd om vår självständighet i utrikespolitiska frågor. Den får vi bara inte äventyra. Det är detta som gör att jag måste ta upp denna fråga.

Jag ställde några frågor som jag upplevde som viktiga. Jag har uppfattningen att det i kommissionen finns en helhetssyn med tre delmoment när det gäller Europa. Det är själva korridoren, balansen mellan de konventionella

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

styrkorna och frågan om de kemiska vapnen i Europa.

Jag upplever att just frågan om de kemiska vapnen i Europa är mycket angelägen, och jag vill upprepa frågan: Varför har inte regeringen tagit med något av detta i sin not? Är det genomtänkt, eller hur har det fungerat?

Den andra fråga som jag anser att det är särskilt angeläget att få svar på gäller den europeiska nedrustningskonferensen, som nu håller på att förberedas genom ett omfattande arbete. Har regeringen diskuterat möjligheterna att på den konferensen ta upp dessa olika förslag? Jag är intresserad av att få veta också detta.

När det gäller informationen hade vi en stor debatt här i onsdags. Då framkom vikten och nödvändigheten av information, också till de svenska politiska partierna. Jag förutsätter nu att – sedan svaren kommit in från de olika regeringarna och en sammanställning gjorts – frågan tas upp i utrikesnämnden för diskussion och självfallet också tas upp i nedrustningsdelegationen.

Själv får jag försöka arbeta vidare i nedrustningsdelegationen och se till att vi får upp till diskussion de frågor som är nödvändiga att diskutera.

Anf. 28 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Herr Bildt blir så upprörd över det svar jag gav och förklarar sig plötsligt ha blivit utsatt för en mängd anklagelser. Till all lycka förs det i kammaren protokoll, och det kommer att för eftervärlden bli klart vem det är som haft den mest anklagande tonen i dessa inlägg. Jag har försökt att ge svar på åtskilliga av era frågor i utrikesdebatten i förrgår, och jag har även svarat på dem i viss utsträckning i dag.

Sedan till detta att jag hänvisade till att herr Bildt ofta talar som en representant för NATO: Jag tyckte mig alldeles bestämt höra att ni vid ett par tillfällen under ert anförande hänvisade till pågående studier inom NATO som borde avvaktas, sade att det fanns uttalanden från general Rogers osv. Detta föranledde kopplingen att se er som i varje fall någon form av representant för NATO – naturligtvis inte i annan än bildlig mening. Om detta nu av er upplevs som förgripligt, så må det vara.

Av de frågor som här har ställts vill jag återkomma till ett par, bl. a. frågan om sambandet med konventionella vapen. Det är riktigt som fru Jonäng säger, att Palmckommissionen behandlar flera olika saker. Den behandlar de samband som finns mellan konventionella styrkor och kärnvapen av olika slag, den behandlar också frågan om de kemiska vapnen och den behandlar frågan om en korridor.

När den svenska regeringen nu gjort en sondering har den alltså bara tagit med en sak, en korridor fri från slagfältskärnvapen. Det betyder inte att vi anser de övriga frågorna vara oviktiga. Den fråga som fru Jonäng ställer om de kemiska vapnen måste man ta ställning till, och vi har övervägt den. Den är mycket viktig, och man bör arbeta vidare med den. I vilken form detta skall ske vågar jag nu inte för dagen säga. Men jag vill understryka att vi fäster stort avseende vid den.

Sambandet med de konventionella vapnen finns givetvis också när man går

till en verklig nedrustning. Men den zon, fri från slagfältskärnvapen, som nu diskuteras syftar egentligen inte till en nedrustning, och därför menar vi att den inte har så stor betydelse för omfattningen av de konventionella vapnen.

I fråga om zonen utsträckning talar vår not onekligen om en zon som från Centraleuropa sträcker sig till de bägge militäralliansernas yttersta flanker. Det är dock klart att intresset i första hand riktas mot Centraleuropa, för det är där som kärnvapnen finns.

Om det föreligger ett intresse hos övriga regeringar att diskutera den här saken i en eller annan form måste man givetvis också ta upp frågan om utsträckning av den här zonen längd och även dess eventuella sammankoppling med en kärnvapenfri zon i Norden, liksom med en kärnvapenfri zon i Balkanområdet.

Anf. 29 CARL BILDT (m):

Herr talman! Utrikesministern förklarade nu vad han menade med att jag representerar NATO i denna interpellationsdebatt. Han sade att jag i mitt anförande hade refererat vad olika personligheter inom NATO ansåg om bl. a. den utveckling som pågår inom NATO.

Jag försökte, herr talman, att referera ett förslag som är framlagt i syfte att påverka vad som framför allt är NATO-verklighet i den debatt som pågår inom NATO. Ifall detta ger ett intryck av att jag skulle representera NATO, så representerar även regeringen NATO, för samma referens till debatten inom västalliansen sker de facto i regeringens utrikesdeklaration. Därmed kanske vi kan gå tillbaka till någon typ av sakligt meningsutbyte.

Nu säger utrikesministern att den konventionella balansen kanske inte har så stor betydelse över huvud taget. Det innebär såvitt jag förstår en precisering, alternativt urvattning, av den svenska ståndpunkten i denna fråga. Som den formulerades först av Palmekommissionen, och sedan något nedtonad i noten, fanns det dock ett samband med den konventionella balansen i Europa. Nu säger utrikesministern att detta kanske är en självständig förtroendeskapande åtgärd som inte nödvändigtvis behöver stå i någon förbindelse med den konventionella balansen. Det är en precisering av den svenska regeringens ståndpunkt.

Vad gäller frågan – som jag har upprepat några gånger – om vilka andra politiska och militära dimensioner som zonen får när den utsträcks från 150 till 300 km, finns det fortfarande inget svar från utrikesministrarnas sida. Det är en fråga som måste belysas mycket noga, för den kommer att stå i centrum för den framtida debatten i och med att här föreligger ett ursprungligt förslag från den svenska regeringen på 150 km och en samlad kanonad från östblockets sida på 300 km. Jag tycker att det är positivt att regeringen ser den fundamentala skillnad som föreligger mellan dessa två förslag.

Sedan till Norden och vad en kärnvapenfri zon betyder för oss. Utrikesministern verkar inte riktigt medveten om de formuleringar som faktiskt finns i regeringens not och om den ändring som föreligger i noten på denna punkt i förhållande till kommissionens förslag och i förhållande till det

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

pressmeddelande som sändes ut. Där har ni faktiskt tagit bort den fasuppdelning som fanns i Palmekommissionens förslag – först Centraleuropa, därefter flankerna. Detta har i den svenska regeringens utspel utbytt mot att det hela de facto skall genomföras på en gång. Nu går utrikesministern tillbaka på denna punkt och säger att det i första hand gäller Centraleuropa och att vi kan diskutera fortsättningen.

Men vad är då, herr utrikesminister, förklaringen till att man gjorde den här ändringen av noten på denna punkt i förhållande till Palmekommissionens förslag? Vad är motivet till att man skickade ut ett pressmeddelande som på denna punkt hade ett felaktigt innehåll? Det kan vara slarv eller förbiseende. Sådant inträffar, men då skall det sägas, och sedan skall vi inte bråka mer om den saken. Det kan i alla fall vara intressant att veta om det finns någon annan förklaring till detta.

Sedan säger utrikesministern att man är beredd att ta upp detta till diskussion, om det framkommer intresse från andra berörda regeringar, t. ex. i Norden, av att diskutera den här frågan.

Herr talman! Om den svenska regeringen, en regering i Norden, lägger fram ett förslag med en formulering som innebär att vi kan tänka oss denna typ av zon i Europa – som inte är en totalt kärnvapenfri zon, på den punkten har regeringen preciserat sig – kan det leda till att svenska regeringen får svara på frågor om hur den tänker sig en sådan zon i samband med en kärnvapenfri zon i Norden. Är detta då ett zonarrangemang som skall begränsas till exempelvis gränsområdena mellan Norge och Sovjetunionen uppe i norr, skall det omfatta Östersjöområdet, skall det utsträckas med utgångspunkt i den norska västgränsen?

Jag förstår att man inte är beredd att precisera sig i alla dessa detaljer. Men i och med att man med formell diplomatisk not – vilket är något sällsynt och visar på frågans stora vikt av och det stora arbete som lagts ned på det hela – lägger fram detta förslag till en lång rad regeringar, bör man ha någon typ av uppfattning om hur detta går att förena med andra ganska centrala inslag i det svenska nedrustningsarbetet.

Jag vore tacksam om utrikesministern hade möjlighet att kortfattat redogöra för det och möjligtvis också ge en förklaring till att pressmeddelandet de facto lämnar felaktig information om notens innebörd.

Jag tar upp denna punkt separat, inte därför att jag vill bråka om vad utrikesministern kallar formalia utan därför att det – om jag uttrycker mig försiktigt – inte är bra för oss som företräder oppositionen och som försöker sakgranska politiken – vilket är vår konstitutionella skyldighet och uppgift – om vi tvingas göra det på grundval av felaktig information i pressmeddelanden från utrikesdepartementet.

Det jag har återgett i min interpellation, herr talman, som innehållet i regeringens not är de facto inte innehållet däri. För detta ber jag om ursäkt, men felet är faktiskt utrikesdepartementets, som lämnat felaktig information.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Nr 102

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Anf. 30 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Utrikesministern sade att den konventionella balansen inte betyder så mycket när det gäller korridorförslaget. Det är ett intressant konstaterande. Det är, såsom jag uppfattar det, en ny syn på frågan.

I Palmekommissionen talar man rätt klart om korridoren och i samband därmed om balansen mellan de konventionella styrkorna. Man säger att korridoren skulle genomföras i samband med ett avtal om jämbördighet och ömsesidiga styrkereduktioner i Mellaneuropa.

Nu menar utrikesministern att den konventionella balansen inte betyder så mycket utan att man kan se korridorförslaget mer självständigt. Jag vill bara konstatera att jag uppfattar detta som en ny syn och som skiljaktigt från vad i varje fall Palmekommissionen har anfört. Därmed inte sagt att det inte är en bra syn. Om man först skall åstadkomma en balans mellan de konventionella styrkorna i Europa och därefter inrätta korridoren tror jag inte att den någonsin kommer att förverkligas.

Den här saken får man analysera vidare och diskutera – jag bara noterar att det är en i sammanhanget ny tanke.

Anf. 31 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! Det är riktigt, som fru Jonäng säger, att det finns en skillnad mellan det sätt på vilket vi har formulerat oss när vi vänt oss till de främmande regeringarna och de uttryckssätt som använts i Palmekommissionens rapport. Vi gör inte någon koppling mellan en förändring av styrkerelationerna i konventionella vapen och tillbakadragande av slagfältskärnvapen. Det beror på att vi ser tillbakadragandet av slagfältskärnvapen, när det företas som isolerad åtgärd, som en förtroendeskapande åtgärd.

Jag delar uppfattningen att sammankopplandet av för många frågor förmodligen leder till större svårigheter att lösa problemen när det gäller enskildheterna än om man försöker ta en sak i taget. Det är också därför jag menar att det inte är av avgörande betydelse om man får till stånd en nordisk zon samtidigt med en korridor genom Europa. Jag anser att den nordiska zonen är ett särskilt projekt. Det är önskvärt att den kan sammankopplas med korridoren, men vi skall arbeta vidare för den nordiska zonen även om det inte skulle finnas intresse för korridoren. Det är alltså önskvärt att det blir en förbindelse och ett sammanhang mellan dessa båda ting, men det ena förutsätter inte det andra.

På den fråga som herr Bildt ställde om vad som sker om man skulle vidga korridoren avgavs ett svar i regeringsdeklarationen. Regeringen betonade där att vidgar man korridoren så mycket som t. ex. flertalet Warszawapakt-sländer tänkt sig, får hela projektet en helt annan innebörd än det hade i den svenska sonderingen.

Fredagen den
18 mars 1983

*Om regeringens
initiativ för att
skapa en kärn-
vapenfri zon i
Europa*

Anf. 32 CARL BILDT (m):

Herr talman! Låt mig bara påpeka att den precisering av den svenska regeringens hållning när det gäller sambandet mellan denna korridor och den konventionella balansen som utrikesministern nu gör är intressant och viktig, men den innebär att det på denna punkt är ett annat förslag som regeringen framfört än det Palmekommissionen lade fram. Det bekräftade utrikesministern också genom sin formulering.

Därmed framstår, tycker jag, en del av den pressdebatt som på denna punkt förts mellan bl. a. Dagens Nyheter och statsministern som något förfelad. Inledningsvis gjordes från tidningens sida gällande att ändring hade skett. Om jag inte missminner mig försökte då statsministern med ett något senkommet uppbådande av vissa av Palmekommissionens ledamöter göra gällande att någon ändring icke hade skett.

Nu bekräftar utrikesministern de facto Dagens Nyheter's inledande version och dementerar därmed statsministerns dementier av Dagens Nyheter's version. Det är intressant, och det är en viktig precisering av den svenska ståndpunkten. Jag tror inte – om jag får göra en värdering av det – att det underlättar genomförandet av denna, som jag har understrukit, i grunden riktiga tanke.

Jag skall sedan fatta mig mycket kort angående det nordiska. Det är av utrikesministerns svar uppenbart att det egentligen inte föreligger någon tanke från regeringens sida att aktivt driva frågan om en utsträckning till det nordeuropeiska området. Jag tycker då att det faktiskt var fel att ta in detta i noten i det formella diplomatiska initiativ som man tog, med tanke på att det uppenbarligen inte föreligger några möjligheter från den svenska regeringens sida att driva detta vidare eller någon avsikt att visa aktivitet i den delen. Det var kanske en mekanisk slarvighet i en brådsnkande process som ledde till att även detta togs in.

Får jag sedan bara upprepa min fråga om varför det, herr utrikesminister, står en sak på denna punkt om den process som regeringen föreställer sig i denna fråga i pressmeddelandet den 8 december och en annan sak i noten den 8 december. Vi ställde upprepade frågor om varför noten hade hemligstämplats intill dess att vi kunde läsa den i Neues Deutschland. Statsministern sade i denna kammare i onsdags att all väsentlig information finns i pressmeddelandet som sänts ut. Det var ett felaktigt uttalande så till vida som att det inte stod någonting om sambandet mellan konventionella styrkor och detta förslag, det samband som utrikesministern just har löst upp intill oigenkännlighet eller intill intighet. Men värre var faktiskt det förhållandet att den information som lämnades i pressmeddelandet om tågordningen i vad det gäller Norden är direkt felaktig. Jag har alltså bl. a. grundat min interpellation på vad som är ett pressmeddelande från UD som ger felaktig information om notens innehåll.

Jag sade till utrikesministern att det visst förekommer i statsförvaltningen, i politiska partier och i riksdagen att fel begås. Det är väl inte värre än att man då står upp och säger att här har uppenbarligen ett fel begåtts. Att detta fel samtidigt visar att det var viss brådska i hanteringen är en annan sak. Jag

tycker nog att man från regeringens sida skall ha så stort förtroende för den grundläggande styrkan i sin position, om man har någon sådan, att man kan erkänna även när man begått hanteringsfel av denna typ.

Att detta sedan ställer statsministerns kategoriska förklaringar om att oppositionen hade tillgång till allt material, då detta allt material var ett felaktigt pressmeddelande, i något tvivelaktigt dager är en annan sak. För detta kan inte rimligtvis utrikesministern bära ansvaret.

Anf. 33 Utrikesminister LENNART BODSTRÖM:

Herr talman! De tolkningar som herr Bildt gör av skillnader i nyanser mellan statsministerns uttalanden och uttalanden som kan ha förekommit i Dagens Nyheter vill jag inte yttra mig om. Men jag kan ändå konstatera att det inte har varit något önskemål från statsministerns sida att det skulle vara exakt Palmekommissionens förslag som vidarebefordras.

Jag vill också påpeka att detta – som många framhållit – är en process. Det var den 8 december som initiativet blev bekant för allmänheten. Därefter har det således pågått en debatt i flera månader. Denna debatt har inte undgått att påverka frågan. Det betyder att det nu föreligger ställningstaganden som inte existerade för tre fyra månader sedan. Det betyder, vilket ofta framhållits, att själva diskussionen i detta ämne också är ett led i avspänningsprocessen.

Anf. 34 CARL BILDT (m):

Herr talman! När denna fråga om sambandet mellan den konventionella balansen och detta förslag var uppe till diskussion och det i Dagens Nyheter gjordes gällande, med stöd av en textgranskning, att det föreligger en skillnad mellan Palmekommissionen och den svenska noten, ryckte statsministern ut. Han sade bl. a. i Dagens Nyheter den 3 mars att man måste vara "en oerhörd semantiker" för att se någon skillnad mellan Palmekommissionens och den svenska notens formulering på denna punkt. Jag får då gratulera utrikesministern till att han tillhör den exklusiva skara personer som statsministern har åsatt rubriken oerhörda semantiker. Det som enligt statsministern var förbehållet "oerhörda semantiker" är det som utrikesministern nu ger uttryck för, när han säger att här föreligger en klar, ordentlig och rejäl skillnad mellan Palmekommissionens förslag och det förslag som den svenska regeringen har framlagt.

Herr talman! Jag finner inte detta i och för sig felaktigt. Men i den mån man nu från den inledande versionen – nämligen den här "transmissionsfilosofin" i svensk utrikespolitik, den s. k. sonderingsvarianten, att vi bara tog Palmekommissionens förslag och skickade ut det på något slags informell europeisk remissrunda för att se vad vi sedan skall göra – övergår till det som utrikesministern förfäktar i dag, nämligen att substantiella ändringar gjordes men utan föregående svensk prövning, vilket han också har sagt, då är vi inne på ett annat sätt att hantera denna fråga. Då kommer också frånvaron av en egen svensk utredning om vad som är orsakerna till att man gjort dessa ändringar i en något annan belysning. Men jag får gratulera utrikesministern

till att han tillhör statsministerns exklusiva krets av oerhörda semantiker.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om invandrares
bosättning*

7 § Svar på frågorna 1982/83:308 och 316 om invandrares bosättning

Anf. 35 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Ola Ullsten har frågat mig om vilka invandrare som skulle omfattas av vissa, enligt frågan, planerade åtgärder för att påverka invandranens bosättning och med vilka metoder som detta skulle ske. Iris Mårtensson har frågat mig om vilka åtgärder regeringen planerar att vidta för att åstadkomma ökad solidaritet mellan kommunerna i syfte att sprida mottagandet av flyktingar på flera kommuner. Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Inom regeringskansliet pågår arbete med att finna former för att kunna ta hand om flyktingar och asylsökande på ett bättre sätt än f. n. Till grund för detta arbete ligger bl. a. de förslag som hösten 1981 lämnades till den dåvarande regeringen av en särskild arbetsgrupp, den s. k. AGFA-gruppen, om överföring av det statliga huvudmannaskapet för flyktingverksamheten från arbetsmarknadsstyrelsen till statens invandrarverk och om kommunalt omhändertagande av flyktingar.

Detta arbete syftar till att skapa bättre möjligheter för samhället att lämna den service och det stöd som är en förutsättning för en god flyktingpolitik här i Sverige. En målsättning i dessa strävanden är att bättre än hittills söka ta till vara kommunernas samlade resurser, inte minst den kompetens som finns inom det sociala området. Detta kan ske genom att man anförtror mottagandet för flyktingar under den första tiden åt de kommuner som ingår avtal med staten om detta. En förutsättning för att denna omläggning från statligt till kommunalt mottagande skall kunna ske är emellertid att överenskommelse under rimliga ekonomiska villkor därom kan träffas mellan staten och kommunerna.

Om och när förutsättningar föreligger för en sådan omläggning av flyktingarbetet, är det självfallet en stor fördel om så många kommuner som möjligt kan engageras. Ju fler kommuner som är villiga att ta emot flyktingar, desto lättare blir det för Sverige att genomföra flyktingpolitiken. Vi vill alltså öka flyktingarnas valfrihet i fråga om bostadsort jämfört med i dag, inte beskära den.

Arbetet med dessa frågor går nu vidare på flera olika sätt. Bl. a. har invandrarverket nyligen fått regeringens uppdrag att undersöka på vilka sätt man kan trygga en rimlig tillgång på bostäder för flyktingar. Resultatet av det utredningsarbete som just inletts kommer att föreligga i början av hösten. I beredningsunderlaget ingår då också de överväganden som under våren är att vänta från invandrapolitiska komittén om dels åtgärder för att ytterligare förkorta väntetiderna i utlänningsärenden, dels situationen för dem som

väntar på besked i fråga om tillstånd att stanna i landet och för de kommuner där de slår sig ned.

Anf. 36 OLA ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Det var ju ett ganska bra svar. Hade hon sagt samma saker i den intervju hon gav i slutet av februari, så hade jag aldrig behövt ställa frågan.

I intervjun skilde statsrådet till att börja med över huvud taget inte på invandrare i allmänhet och flyktingar, inte heller på flyktingar som kommer till Sverige inom den s. k. flyktingkvoten och sådana flyktingar som kommer hit på eget initiativ. I svaret talar statsrådet om att ge resurser till kommunerna, så att flera kommuner kan erbjuda de s. k. spontanflyktingarna bostäder och arbete. I intervjun talade hon om någonting som i varje fall liknade tvångsbosättning av invandrare i största allmänhet.

Tyvär var det nog många som applåderade invandrarministern i intervjun – dvs. den missuppfattning av invandrarministerns ståndpunkt som det nu har framgått att det var. För det är ju en ganska vanlig uppfattning att invandrare över huvud taget helst inte bör komma till Sverige – och kommer de hit skall de veta sin plats. Jag tycker att det är riktigt att vi inte uppmuntrar sådana opinioner.

Jag vet inte om uppkomsten av missuppfattningen är journalistens fel, som inte återgett vad Anita Gradin har sagt. Sådant kan ju hända oss alla. Det händer socialdemokratiska statsråd särskilt ofta, vilket ju den föregående debatten är ett slående bevis för. Jag vet inte heller om missuppfattningen berodde på att Anita Gradin inte läst på förslaget innan hon gav intervjun, vilket jag trots allt inte tror – eller om hon faktiskt, när hon gav intervjun, själv tyckte att tvångsbosättning av invandrare var en acceptabel lösning, vilket jag trots allt ändå inte tror är möjligt.

Det är, som sagt, säkert många som beklagar att invandrarministern hade missuppfattats. För min del är jag mycket glad över att det visade sig vara på det viset.

Senare i dag vill jag, herr talman, i en ny fråga ge invandrarministern möjlighet att rätta till vad jag också hoppas är en missuppfattning – den att invandrarministern med illegal invandring också skulle avse flyktingar som på grund av politisk förföljelse kommer hit från Iran, Irak och Libyen. Jag hoppas även att det är en missuppfattning att regeringen skulle dela invandrarverkets uppfattning att irakiska kurder kan vistas lugnt i Iran. Jag är inte alldeles säker på att det är så, och då måste man vara försiktig med att återförpassa dem dit.

Anf. 37 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Först ett tack till statsrådet för svaret. Ett tack också för att invandrarministern vill öka flyktingarnas valfrihet i fråga om bostadsort. Det är olyckligt som det är nu – att man koncentrerar flyktingarna till några orter. Invandrarministerns ställningstagande är också ett steg i rätt riktning när det gäller solidaritet mellan kommunerna.

Det är riktigt att fortsätta arbetet för solidaritet och jämlikhet mellan svenskar och invandrare. Det gäller inte minst i en tid då samhällsekonomin försämrats genom det borgerliga styret. De borgerliga årens ekonomiska utveckling har befrämjat gruppegoism i stället för solidaritet. Vi socialdemokrater har alltid hävdat samverkan och förståelse mellan infödda och dem som av olika skäl invandrar till vårt land. Det speglar också svaret från invandrarministern.

Personligen tror jag att det är många kommuner som skulle se positivt på att få ta emot flyktingar. Givetvis måste detta baseras på statligt kostnadsansvar. Jag vill hävda att det i dag finns kommuner med tomma lägenheter som har goda förutsättningar att ta emot flyktingar. I dag är situationen den att det är endast ett fåtal kommuner som har fått ta emot flyktingar från hela världen. Man har därigenom fått svårigheter att ordna hyggliga bostäder. Kommunerna har inte heller orkat skaffa sig den kompetens som krävs för ett humant och gott mottagande. Risker är att kommunernas rop på hjälp misstolkas och väcker misstro och fientlighet gentemot dessa förföljda människor. Genom en bättre fördelning skapar man kompetens hos flera kommuner, och då får vi också den valfrihet som invandrarministern slår vakt om.

Men den här frågan har också en annan aspekt, som jag gärna vill framhålla här. Många flyktingar har barn i skolåldern med sig, och dessa barn behöver en lugn och avstressande skolmiljö. Jag vill hävda att förutsättningar härför finns i många landsortskommuner. Tillströmningen av flyktingar är ofta oförutsedd och sker ryckvis. Kommunernas möjligheter att hålla någon större beredskap av tomma lägenheter på orter där redan stor bostadsbrist råder, t. ex. i Stockholmsområdet, är begränsade. Bostadssituationen för dem som väntar på beslut i tillståndsärenden blir därför många gånger svår. I sådana kommuner tvingar man ofta fram olyckliga lösningar på flyktingarnas bostadsproblem. I vissa fall tvingas barnfamiljer att bo i hotellrum i årtal eller i dyra andrahandslägenheter. Boendemiljön är då i första hand olämplig för barnen, men därtill kommer att kostnaderna blir skyhöga för samhället.

Min fråga i dag till invandrarministern blir: Är det invandrarministerns mening att flyktingarna i det blivande systemet skall kunna bosätta sig på valfri ort, när han eller hon i ett senare skede vill söka sig till en annan ort?

Anf. 38 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag blev glad när Ola Ullsten ställde den här frågan till mig. Det ger mig nämligen chansen att också för riksdagens kammare förklara skillnaden mellan flyktingar och invandrare. Här förs t. o. m. ett protokoll, som vi gemensamt kan läsa efteråt.

Liksom Ola Ullsten förmodar har jag i olika sammanhang försökt berätta – men inte alltid med framgång – hur vi bättre än i dag skall ta emot flyktingar. Bakgrunden till det är ju att på samma sätt som FN:s flyktingkommissariat har ett globalt ansvar för att världssamhället solidariskt ställer upp och ger de

10–12 miljoner flyktingar som finns skydd och bistånd – olika länder åtar sig också i det sammanhanget olika flyktinggrupper – har den svenska regeringen ett ansvar för att de olika flyktingar som kommer till Sverige får ett bra mottagande och en bra start i det svenska samhället. I detta sammanhang är det viktigt att vi undviker långa vistelser i flyktingläger och att flyktingarna snart kommer ut i en social miljö. Det betyder, Iris Mårtensson, att det är den första tiden det handlar om. Sedan bestämmer flyktingarna naturligtvis själva och har då möjligheter att söka sig till både utbildning och arbete i det svenska samhället.

Anf. 39 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för det kompletterande svaret. Men för att inga missförstånd skall råda vill jag dessutom ta upp en sak till. Gäller detta system endast de flyktingar som varken är anknýtningssin- vandrare eller nordbor?

Anf. 40 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Den nordiska arbetsmarknaden och det avtal vi har innebär ju att nordbor på lika villkor kan söka arbete. I anknýtningfallen handlar det om att de kommer till Sverige just för att sammanföras med sin familj.

Anf. 41 IRIS MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för det svaret.

Nu tycker jag att det hela är så bra klarlagt att inga missförstånd kan råda. Jag konstaterar att invandrarministern har flyktingarnas bästa som ledstjärna i sina tankegångar.

Anf. 42 OLA ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag avvaktade med intresse invandrarministerns svar på Iris Mårtenssons fråga. Det gläder mig att det spreds en viss oro även inom den socialdemokratiska riksdagsgruppen. Det stod i intervjun att uttalandet att myndigheter skall bestämma var flyktingar skall bo också skall gälla sådana som har "önskemål om att bo någon annanstans" inte hade någon som helst innebörd, vare sig för flyktingar som just har anlät eller för flyktingar som har vistats här ett tag. Det är utmärkt att det blir fastslaget.

Herr talman! Det borde inte ens behöva uppstå någon missuppfattning när statsråd uttalar sig i sådana saker som att en person som har fått uppehållstillstånd i Sverige, som ju är en demokrati, har samma rätt som vi andra att resa vart han eller hon vill, och även att bosätta sig var han eller hon vill.

Sedan är det riktigt att det också får anses ingå i våra skyldigheter gentemot flyktingarna att se till att de faktiskt har någonstans att ta vägen. På den punkten är det riktigt att kräva att kommunerna ställer upp mera solidariskt än de kanske har gjort hittills.

Anf. 43 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Vi tycks vara helt sams i den här diskussionen.

Det är viktigt att vi ger de flyktingar som kommer hit just förutsättningar att både hitta en möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden och att planera för sig och sin familj. Det svenska samhället har en skyldighet att se till att det verkligen kan fungera på det sättet också för dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1982/83:126 till justitieutskottet

9 § Föredrogs och lades till handlingarna

Redogörelse

1982/83:16

10 § Anmäldes och bordlades

Finansutskottets betänkanden

1982/83:27 Riksbankens regionala organisation (förs. 1982/83:11)

1982/83:28 Tilläggsbudget II inom budgetdepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:101 delvis)

1982/83:29 Anslag till de kungl. hov- och slottsstaterna (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:31 Vissa anslag för budgetåret 1983/84 inom finansdepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:100 delvis)

Justitieutskottets betänkanden

1982/83:20 Anslag till polisväsendet (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:21 Anslag till åklagarväsendet (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:22 Preskription av skattebrott

Socialutskottets betänkanden

1982/83:20 Anslag m. m. till Socialdepartementet m. m. och till Internationell samverkan (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:21 Medicinsk språkvård

Kulturutskottets betänkande

1982/83:20 Närradion

Utbildningsutskottets betänkanden

1982/83:17 Vissa anslag till vuxenutbildning (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:18 Vissa för skolväsendet gemensamma frågor m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Trafikutskottets betänkande

1982/83:11 Anslag till Sjöfart m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Näringsutskottets betänkanden

1982/83:24 Förbud mot export av kärnkraftsteknologi m. m.

1982/83:25 Rekonstruktion av Statsföretagsgruppen (prop. 1982/83:68)

1982/83:27 Anslag till anläggningar för radioaktivt avfall i Studsvik, m. m.
(prop. 1982/83:101 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1982/83:16 Anslag till statlig personalpolitik m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:17 Gemensamma frågor (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:19 Anslag på tilläggsbudget II för täckande av underskott hos SIPU
(prop. 1982/83:101 delvis)

1982/83:20 Anslag till Arbetsmarknadsdepartementet m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

Civilutskottets betänkanden

1982/83:13 Anslag till räddningstjänst m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:14 Anslag till bostadsdepartementet m. m. (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:15 Allmänna samlingslokaler (prop. 1982/83:100 delvis)

1982/83:16 Bostadsanvisningslagen

11 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 18 mars

1982/83:95 av *Arne Andersson* i Ljung (m) till jordbruksministern om distriktsveterinärorganisationen:

Riksdagen fattade våren 1982 beslut om vissa organisations- och finansieringsfrågor inom djurhälsovården. En av detaljerna i beslutet innebar beslut om införande av en djursjukvårdsavgift.

I utredningen om djurens hälso- och sjukvård rådde enighet om kostnadsfördelningen mellan staten och djurägarna. Detta innebär i stort att staten svarar för de mera djurhälsovårdande insatserna medan djurägaren svarar för akutsjukvården.

En av utredningens viktigaste uppgifter var att framlägga förslag om rimliga arbetsförhållanden för veterinärer inom distriktsveterinärorganisationen. Denna åtgärd var självfallet också ägnad att ge djurägarna säkrare möjlighet till veterinärbesök framför allt vid veckoslut, helger och inom semesterperioden. Utredningen var enig om att fler tjänster inte kunde tillskapas med mindre än att djurägarnas kostnader ökade. Beträffande

Nr 102

Fredagen den
18 mars 1983

*Meddelande om
interpellation.*

Fredagen den
18 mars 1983

*Meddelande om
interpellation*

sättet för avgiftsupptagningen delades utredningen. På denna punkt presenterade utredningen fyra alternativ. En majoritet i riksdagen fastnade för alternativ 2, som innebar att en djursjukvårdsavgift skulle införas. Denna avgift skulle utgöra viss procentandel i veterinärernas behandlingsarvode. Avgiften kunde med hänsyn härtill variera mellan 5 och 10 kr. per besök. Förslaget innebar också att veterinärerna skulle uppta denna avgift, vilken senare skulle inredovisas till staten.

Moderata samlingspartiets representanter i riksdagen röstade för ett annat alternativ, som byggde på ett visst lönedifferentieringssystem.

I tillämpningsanvisningar kom senare denna djursjukvårdsavgift att differentieras till skilda avgifter mellan animalieproduktionens djur och sällskapsdjur. Av naturliga skäl omfattades inte veterinärer utanför distriktsveterinärorganisationen av förslaget. Detta förhållande skulle senare visa sig få stor betydelse.

I årets budgetproposition har regeringen använt den nya djursjukvårdsavgiften som finansieringskälla till en icke obetydlig omfördelning av kostnadsrelationerna mellan staten och djurägarna. Således aviserar regeringen att djursjukvårdsavgiften skall höjas till 25 kr. resp. 50 kr. för de olika djurkategorierna.

För det första kan starka principiella invändningar göras mot detta förfarande. Regeringen frångår således det mindre än ett år gamla riksdagsbeslutet om lämplig kostnadsfördelning mellan djurägarna och staten.

För det andra kommer den nya höga avgiften att på ett avgörande sätt vara konkurrensrubbande i relationerna mellan veterinärer inom distriktsveterinärorganisationen och de privatpraktiserande veterinärerna. På de platser där valmöjlighet finns kan man inte utesluta att av rent kostnadsskäl djurägare inom animalieproduktionen vänder sig till privatpraktiserande veterinärer. Än större skäl för ett sådant veterinärval torde finnas för den som söker veterinärvård för sällskapsdjur. Genom regeringens förslag till höjning av avgiften kommer distriktsveterinärorganisationen i en ekonomiskt missgynnad ställning och därmed i en mera allmän intressekonflikt, som lätt kan leda till att de övergår från distriktsveterinärorganisationen till privatpraktiserande veterinärer. Detta förhållande finns det all anledning att se med stort allvar på, då det mer eller mindre skulle medföra ett sammanbrott för distriktsveterinärorganisationen. Detta skulle särskilt svårt drabba landets mindre djurtäta områden. Reaktionen inom veterinärkåren mot förslaget som sådant har varit kraftig. Detta förstärks nu genom att avgiften kommit att mångdubblas och därmed fått denna starkt konkurrensnedrivande effekt. Den nu uppkomna situationen kan på ett avgörande sätt skada eller rent av splittra hela distriktsveterinärorganisationen. Djursjukvård i vårt land har därmed lidit stor skada.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till jordbruksministern få ställa följande fråga:

Avser jordbruksministern att med kännedom om de splittringstendenser som finns inom distriktsveterinärorganisationen vidta sådana åtgärder att

verksamheten inom organisationen kan bedrivas såsom förutsattes i 1982 års riksdagsbeslut?

Nr 102

Fredagen den
18 mars 1983

12 § Meddelande om frågor

*Meddelande om
frågor*

Meddelades att följande frågor framställdes

den 18 mars

1982/83:356 av *Olle Grahn* (fp) till kommunikationsministern om användningen av Bromma flygplats:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att säkerställa att Bromma flygplats också efter Linjeflygs utflyttning till Arlanda kan användas av det civila flyget?

1982/83:357 av *Gunnar Olsson* (s) till finansministern om indelningen i kronofogdedistrikt:

Inom riksskatteverket pågår en utredning som tar sikte på en sammanslagning av Värmlands fyra kronofogdedistrikt till ett enda med Karlstad som centralort.

Om förslaget går igenom innebär det att kronofogdarna i Arvika, Kristinehamn och Sunne dras in. Kvar blir bara mindre distriktskontor med väsentligt reducerat antal tjänster.

Totalt mister Värmland mellan 40 och 50 tjänster. Kritiken mot en eventuell sammanslagning är mycket hård från bl. a. fackligt håll, och likaså har tankarna på en eventuell sammanslagning mött kraftigt motstånd från Kommunförbundets länsavdelning i Värmland.

Värmland är redan nu ett hårt provat län, och en omorganisation av kronofogdeverksamheten skulle upplevas som ytterligare ett dråpslag av de kommuner som skulle komma att beröras.

Är statsrådet beredd ta hänsyn till den opinion som finns i de kommuner som kommer att beröras om det här förslaget kommer upp på regeringsnivå?

13 § Kammaren åtskildes kl. 11.32.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert